

mediažurnál

zpravodaj Syndikátu novinářů ČR

2/2015

Jmenování mediálních rad svírá politický vliv

Každý demokratický právní stát potřebuje omezení moci, protože i v taktu spravovaném systému může docházet k jejímu zneužití. Vedle dělby moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní je stejně důležité, aby tyto moci byly kontrolovány na nich nezávislými sdělovacími prostředky. Proto se o médiích hovoří jako o hlídacím psu demokracie nebo o čtvrtém stavu státu. Je jasné, že mají-li být sdělovací prostředky schopny plnit roli kontroly moci, nemohou být s touto mocí spojeny.

• Hana Marvanová

Média veřejné služby, Česká televize a Český rozhlas, vznikla zákonem v roce 1991 jako veřejnoprávní instituce, které má kontrolovat Rada České televize, respektive Rada Českého rozhlasu. Rady jsou orgánem, který má reprezentovat široké spektrum veřejnosti, nejrůznější regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy. Od vzniku veřejnoprávních médií jsou mediální rady voleny Poslaneckou sněmovnou. V první polovině 90. let, kdy v parlamentu působila řada lidí, která měla v živé paměti dobu cenzury, nebyly tendence politického obsazování rad a kontroly médií ze strany politiků příliš silné. I když i v této době se objevovaly pokusy namísto veřejnoprávních médií zřídit tzv. „vládní vlnku“, která by byla poslušná vládě.

Později se však plíživě, beze změny zákona prosadil model politického klíče při obsazování míst v těchto radách. Politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně PČR si do těchto rad na základě dohod s ostatními stranami prosadily své lidi, přes které mohly uplatňovat vliv na veřejnoprávní média. Po televizní krizi pod tlakem veřejnosti sice Parlament schválil zákon, kterým byla volba členů rad podmíněna návrhem organizací reprezentujících různorodé zájmy, ale praxe zůstala stejná. Rady nadále volí Poslanecká sněmovna na základě kuloáro-

vých dohod politických stran. Radním se může podle současné praxe stát i někdo, koho nominuje naprosto neznámé, případně i účelově vzniklé sdružení, které nikoho nerepresentuje.

V květnu proběhla v Poslanecké sněmovně volba na uvolněná místa v Radě České televize. Opět jsme byli svědky toho, že předvýběr prováděl Volební výbor Poslanecké sněmovny a do užší nominace kandidátů postoupili i kandidáti za organizace, které lze obtížně považovat za významného reprezentanta zájmů veřejnosti. Podle zákulisních informací měli jednotliví kandidáti podporu politických stran. Hovoří se o tom, že zvolené členy rady Jaroslava Dědiče a Jiřího Kratochvíla prosazovali sociální demokraté, Jaroslava Kašparů politikové z KDU-ČSL a Daniela Váňu hnutí ANO. Jedno křeslo zůstalo prázdné, takže volba bude pokračovat v červnu.

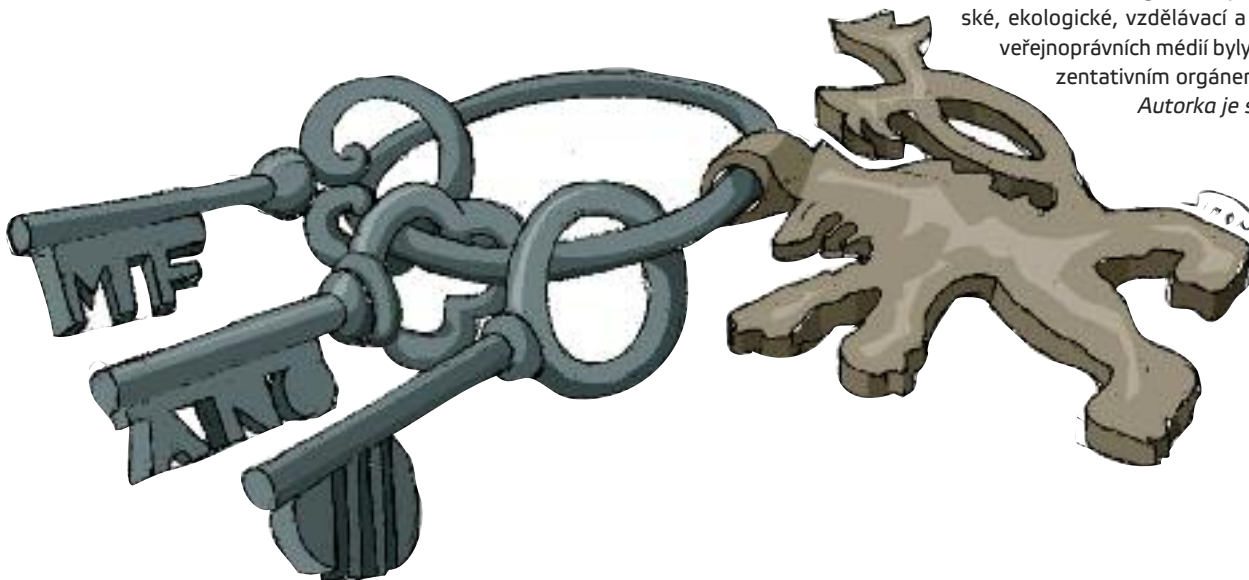
Je jasné, že takovou volbou členů rad veřejnoprávních médií mohou zprostředkovaně politické strany samy, bez vlivu ostatních relevantních zájmových skupin veřejnosti, ovlivnit nejen to, kdo se například stane generálním ředitelem České televize, ale také jmenování ředitelů televizních studií, schvalování rozpočtu či plnění úkolů veřejné služby. Politické strany, zejména ty, které tvoří vládní většinu, tak mohou ovlivňovat, jakým způsobem média veřej-

né služby o vládě informují. Kde je pak deklarovaná potřeba nezávislosti médií a médií veřejné služby zvlášť?

Popsaný způsob volby členů Rad České televize a Českého rozhlasu se ukázal podle mého názoru jako zcela nevhodný a v podstatě jen zakrývá skutečnost, že jde o volbu podle dohod politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně bez reálného vlivu jiných významných společenských a názorových skupin veřejnosti. Samozřejmě i politické strany jsou reprezentanty určitých významných názorových skupin, ale nejsou jedinými. Mají-li média kontrolovat moc, kterou má vláda a parlament, nemohou tyto instituce jako jediné ovlivňovat, kdo bude veřejnoprávní média kontrolovat.

Řešením proto je, aby namísto neprůhledné volby členů Rad České televize a Českého rozhlasu v Poslanecké sněmovně byly rady obsazovány na základě přímé a transparentní nominace zástupců respektovaných organizací vyjmenovaných v zákoně a rovněž zástupců politických stran, které získaly mandát od voličů v parlamentních volbách. Důležitým kritériem při výběru organizací je to, že jsou respektované, reprezentativní a s dostatečnou historií. Při výběru těchto organizací je důležité zajistit rozmanitost jednotlivých zájmů, které tyto organizace reprezentují (ať už jde o zájmy kulturní, sociální, regionální, politické, náboženské, ekologické, vzdělávací a další), aby rady veřejnoprávních médií byly skutečně reprezentativním orgánem veřejnosti.

Autorka je spoluzakladatelkou platformy Svoboda médií, kterou Syndikát novinářů ČR podporuje.

Valná hromada rozhodovala o uložení peněz i změnách v členských příspěvcích

Důležité body měli na programu delegáti na zasedání Valné hromady Syndikátu novinářů ČR, které se konalo 10. dubna 2015 v budově sídla organizace na pražském Senovážném náměstí. Účastníci jednání vzali na vědomí také zprávu o činnosti a zprávu předsedkyně etické komise a poté rozhodovali o využití peněz, které syndikát získal ve vyhraném soudním sporu se státem. Podstatné téma představovala také úprava každoročních členských příspěvků.

Slovo předsedy Adama Černého

Zasedání valné hromady zahájil předseda Syndikátu novinářů ČR Adam Černý, který se věnoval mimo jiné způsobu využití peněz z úspěšného soudního sporu se státem. Spor Syndikátu novinářů se státem vznikl kvůli dvěma budovám na rohu dnešní Vínohradské třídy, které novinářská organizace dostala těsně po druhé světové válce. Budovy byly na konci 60. let minulého století zbourány a stát se v té souvislosti zavázal, že tehdejšímu svazu novinářů, který je dostal do svého majetku po roce 1948, postaví nové sídlo. Právním nástupcem tohoto svazu novinářů se stal Syndikát novinářů ČR a legálnost tohoto nástupnictví důkladně a opakovaně prověřily a potvrdily české soudy právě při projednávání žaloby, kterou se syndikát domáhal na českém státu splnění jeho letitého závazku.

Adam Černý podotkl, že by náš spolek měl dodržovat dosavadní systém, kdy je část prostředků rozdělována do územních sdružení a klubů. Je třeba se rovněž zamyslet, jakým způsobem peníze dále využívat ve prospěch celé novinářské obce. Předseda syndikátu zdůraznil, že se snaží navazovat kontakty s neziskovými organizacemi, jejichž činnost se týká i médií. Výsledkem je první spolupráce v podobě schváleného grantu ve výši 45 tisíc korun pro Otevřenou společnost, o.p.s. Ta se zavázala, že bude bezplatně poskytovat novinářům konzultace v oblasti svobodného přístupu k informacím. Adam Černý se domnívá, že taková podpora představuje jeden ze způsobů, jak zprostředkovat pomoc členům i nečlenům syndikátu v případech, kdy jim státní úřady nebo veřejná správa odmítají informace poskytnout. Lidé pracující v obecně prospěšné společnosti Otevřená společnost mají v dané oblasti bohaté, dlouholeté zkušenosti. Více informací o nově vzniklé spolupráci se dozvíte v rozhovoru na straně osm.

Adam Černý shrnul dále aktivity, kterým se věnuje, pokud jde o postavení veřejnoprávních médií v české společnosti. Stále více se ukazuje, že se sdělovací prostředky v souvislosti s vývojem na trhu dostaly pod citelný tlak vlastníků, což logicky vede k posílení významu veřejnoprávních médií. Ta jsou ovšem dlouhodobě vystavována politickým tlakům. Předseda SN ČR se v nedávné době zúčastnil rady rozhovorů se zástupci občanské společnosti na uvedené téma. Cílem je získat podporu pro návrh na nový způsob volby mediálních rad, který již nějaký čas odpočívá na ministerstvu kultury. Na straně pět se dočtete o důvodech, proč syndikát novou iniciativu podporuje.

S obsáhlým komentářem poté vystoupil Jindřich Beránek, aby z pozice předsedy kontrolní skupiny shrnul výsledky hospodaření naší organizace za rok 2014 v porovnání s rozpočtem a předchozím rokem. Jindřich Beránek zdůvodnil některé nákladové a výnosové položky, u nichž došlo k výrazným rozdílům mezi rozpočtem a skutečností předchozího roku.

Činnost etické komise

Slovo si vzala také předsedkyně Komise pro etiku SN ČR Barbora Osvaldová. Vysokoškolská pedagožka delegáty stručně seznámila s některými podněty, které společně s kolegy v komisi v uplynulé době řešila. Pokud se jedná konkrétně o zasedání konané 8. dubna letošního roku, přijala komise stížnost na redakci MF Dnes. Ta se týkala materiálu s názvem Romská herecká

na uložení peněz, které Syndikát novinářů ČR získal poté, co v loňském roce vyhrál vleklý soudní spor se státem. Podrobně delegáty spravil nejen o tom, jakým způsobem naše organizace oslovila jednotlivé finanční instituce a investiční společnosti, ale také podle jakých kritérií pracovní skupina jednotlivé nabídky posuzovala.

Delegáti se dále seznámili s konkrétní podobou finančních produktů a rozdílů mezi nimi. Posouzen byl samozřejmě také jejich očekávaný výnos. Valná hromada po diskusi souhlasila s tím, aby finanční prostředky byly použity podle první varianty, tedy rozděleny mezi Poštovní banku, Českou spořitelnu, UniCredit Bank, Raiffeisen Bank a investiční společnost Arca Capital. Pracovní skupině patří také poděkování za práci, kterou celé problematice věnovala.

Kresba Marek Simon

hvězda nezaplatila za byt. V souvislosti s uvedeným textem přišlo podání na zpravodajský server Romea.cz, kde je údajně vydávána redakční vsuvka za citaci a celá kauza dezinterpretována ve prospěch dlužnice. Přečtete si obsáhlejší analytický článek, který jsme k tématu připravili hned na následující straně.

Členové Komise pro etiku SN ČR řešili také stížnost, že server iDNES zveřejnil video, aniž by na něj zakoupil autorská práva. Celý problém je poměrně komplikovaný, komise však obecně považuje vkládání odkazu na videa YouTube, u kterých je zřejmé, že byla zcizena z jiných zdrojů (většinou televizních kanálů), u tuzemských zpravodajských webů za neetické.

Jednání etické komise přineslo posun v některých dalších podáních. Jedna novinka souvisí se stížností realitní kanceláře Century 21 na deník Právo za nedodržování profesních standardů. Mediální zástupce kanceláře uvádí, že problém řeší právní cestou. Komise se na uvedené periodikum obrátila korespondenční cestou.

Diskuse o využití peněz

Dalibor Chvátal informoval delegáty o výsledcích činnosti pracovní skupiny. Ta pečlivě a zcela nezávisle hodnotila jednotlivé nabídky bank

Změny v členských příspěvcích

Neméně důležitý bod představoval návrh předsedy Syndikátu novinářů ČR na snížení nebo případné prominutí příspěvků členům, jejichž věk překročil 70 let. Adam Černý dále navrhl, aby byl stanoven termín pro zaplacení členských příspěvků a následný postup v případech, kdy do určeného data nebo později platba za členství nedorazí.

Po debatě valná hromada souhlasila, aby senioři, kteří dovrší 75 let věku, platili s účinností od ledna 2016 pouze padesátikorunový poplatek za vystavení členského průkazu. Delegáti valné hromady souhlasili také s tím, aby rovněž od roku 2016 existoval nový prodloužený termín pro zaplacení členských příspěvků. Všichni členové budou muset zaplatit vždy do 30. dubna, pokud se tak nestane a platba proběhne po tomto termínu, bude členský příspěvek zvýšen o 50 % s tím, že jej takto zvýšený bude možno uhradit nejpozději do 15. září. Po termínu 15. září již nebude možno členské příspěvky platit a členství zaniká z důvodu neplnění základní povinnosti člena. Navíc ten, kdo nezaplatí do 31. března, nebude moci - až do případného zaplacení - uplatňovat svá členská práva, tj. např. hlasovat.

Problematika zobrazování menšin v českých sdělovacích prostředcích

Česká Wikipedie pod heslem Romská menšina v Česku v kapitole „Kriminalita“ uvádí: „Vězení pro dospělé jsou více než ze 60 % romská“. Občas o toto tvrzení někdo svede editorský souboj a opět se na stránky jednoho z nejvyhledávanějších zdrojů informací vrátí. Ta informace se neopírá o žádný zveřejněný zdroj, je neověřená, ale zároveň se s ní nedá seriózně polemizovat. Je to jeden z typických jevů provávající obraz Romů v českých médiích.

● Michal Komárek

Kolik dospělých Romů je ve vězení, či jaké procento vězňů tvoří, totiž nikdo neví. Nebo to alespoň neuvádí žádný oficiální zdroj. „Etnické statistiky“ se u nás nevedou. Důvody jsou sice pochopitelné – vést „etnické statistiky“ tam, kde souvislost s etnicitou neexistuje, je zjevně diskriminační. Nicméně ve veřejné diskusi pak scházejí informace. A většinou sdílená představa, že Romové se silně nadprůměrně podílejí na kriminalitě, není ani potvrzena, ani vyvrácena ověřitelnými daty.

V souvislosti s nedávným vyšetřováním zastřelení černošského mladíka v americkém Fergusonu, bylo možné v amerických otevřených zdrojích najít například údaje o tom, že Afroameričané ve Fergusonu tvořili 85 % řidičů, které policisté zastavili kvůli silniční kontrole, 93 % zadržovaných a 95 % uvězněných na více než dva dny. Nebo, že Afroameričan ve věku 20-30 let, který nemá vysokoškolský titul, skončí se čtyřicetiprocentní pravděpodobností ve vězení. Počet vězňů Afroameričanů je také dostupný – je více než šestkrát vyšší než odpovídá celostátnímu průměru, absolutní číslo se pohybuje kolem jednoho milionu vězňů.

Ta čísla lze samozřejmě interpretovat různě, jsou ale k dispozici. U nás je pole otevřené spekulacím a fámám, které nelze vyvracet. Do jisté míry „tvrdá data“ tak přináší studie, které sledují zobrazování Romů v určitém okruhu médií a určitém čase. Jedna z nich, kterou zadala před dvěma lety Agentura pro sociální začleňování, přináší mimo jiné údaj, který překvapivě souzní s „odhadem Wikipedie“ – ve zhruba 61 % případů se Romové ve zpravodajství vybraných tištěných médií, zpravodajských serverů a televizních a rozhlasových stanic objevili v souvislosti s kriminalitou.

A píšu a píšu...

Klasicky to popsal šéfredaktor bulvárního serveru extra.cz Pavel Novotný: „Cigáni zmlátí hospodskýho, udělám z toho šest článků a furt píšu... Naznačím, že to je Rom za každou cenu. Když zmlátí bílej bílýho, když zmlátí bílej Roma... ne,“ vysvětloval v televizním dokumentu Dělníci bulváru.

Nemá smysl se tu zabývat bulvárem, ale zmíněné výzkumy ukazují, že podobně se chovají i ostatní česká média – spojení Romů s kriminalitou je nejčastější obraz Romů v médiích. A vyvstává oprávněná hypotéza, že to není dáno množstvím významných trestných činů, kterých se Romové dopouštějí, ale tím, že je to čtenářsky atraktivní téma a že v některých pří-

padech pravděpodobně dobře zapadá i do obrazu světa příslušných novinářů.

Samozřejmě tu je jedna podstatná námitka či korekce: Ono procento je zavádějící, neboť není mnoho Romů například politiků, šéfů firem, špičkových expertů, špičkových sportovců, nebo „celebrit“, tedy lidí, o nichž média vcelku přirozeně referují, či které používají jako zdroje.

Jsou to tedy dvě různé věci: Na jedné straně je zkreslený obraz Romů jako kriminálních a „nepřízřivobivých“. Na straně druhé jsou tu novináři, kteří to většinou pravděpodobně nedělají s nějakým speciálně zlým záměrem, ale pouze zaznamenávají to, co se jim jednoduše nabízí a navíc mají záruku solidní čtenosti či sledovanosti.

Diskuse

Novináři podle výzkumů ovšem někdy používají i cílenější metody, jak obraz Romů podřít převažujícímu negativnímu vnímání veřejnosti: Romové samotné necitují jako relevantní zdroje, naopak použijí odsuzující citát o „nepřízřivobivých“ z úst nějaké veřejně činné osoby, třeba starosty obce či poslance a nepostaví proti němu žádnou korekci. Pouze citují, nic nezkrusují...

Nicméně moderním polem, kde redakce tolerují a možná i přímo podněcují až otevřeně rasistické útoky, jsou internetové diskuse k článkům na zpravodajských serverech. Opět: Podobně jako bulvárem nemá smysl se zabývat ani „diskusemi o sobě“. Pokud by ovšem netvořily důležitou součást zobrazování Romů v současných médiích.

Redakce velice dobře vědí, jakou diskusi mohou očekávat pod článkem určitého typu – Rom a trestný čin, reportáž z „vybydleného“ domu a podobně. Přesto diskusi nezruší a nemoderují. Kdyby ji zrušily, riskovaly by odliv čtenářů jinam, na moderování nemají dostatek lidí. Vědomě podporují sdílení rasistických urážek a nejprimitivnějších stereotypů na svých stránkách, dokonce s rizikem, že se mohou dostat k soudu.

Tak to alespoň ukázal precedentní rozsudek pražského městského soudu, který letos v lednu zatím nepravomocně odsoudil vydavatele serveru Parlamentní listy k zaplacení pokuty 150 tisíc korun za to, že neodstranil urážlivé rasistické diskusní příspěvky pod dvěma texty.

Kauza „romská hvězda“

Bouřlivé diskuse vzbudil letos v dubnu článek, který uvedl server iDNES.cz a deník MF

DNES, pod titulkem „Romská herecká hvězda neplatila za byt“. Šlo o to, že Klaudie Dudová, čerstvá nositelka Českého lva za hlavní roli ve filmu Cesta ven, údajně neplatila nájem za byt, v němž bydleli její rodiče, a dlužila majiteli bytu přibližně 25 tisíc korun.

Řada kolegů označila článek za projev ryzího rasismu. „Rasismus jak z učebnice. Ale prodeji novin to pomůže, už vidím to nadšení: zas je dostali. Noviny, které svého času odhalovaly miliardové úniky, teď řeší na titulní straně nájem jedné ženy, která navíc v textu nemluví,“ napsal například šéfredaktor týdeníku Respekt Erik Tabery.

Nadace Open Society Fund (OSF) na svém facebookovém profilu zase zveřejnila titulní stránku MF DNES s jednoduchou otázkou: „Takhle si kvalitní žurnalistiku opravdu nepředstavujeme. A co vy?“

Jakkoli byla kritika iDNES a MF DNES oprávněná, myslím, že byla trochu zbytečně dramatická. Připadalo mi totiž, jakoby někteří kolegové nadále vycházeli z představy, že tento server a tento deník opravdu jsou „seriózní“ a nebulvární. Podle mě to ale už velice dlouho neplatí, a proto ani není důvod k takovému údivu nad tím, co a jak píšou.

Čili: Ano, ten článek byl rasistický, neprofesionální, tendenční, vypočítaný na efekt. Ale co čekat od takových médií?

Nemyslím si, že by hlavní problém v zobrazování Romů spočíval v bulvárních článcích. Ten je jinde. V tom, že se systematicky a informovaně „romským tématům“ média nevěnují a že celkový obraz pak vzniká prostřednictvím podobných článků, článků spojených s kriminalitou a otevřením víceméně neregulovaného prostoru pro rasistickou diskusi.

OSF jako garant serióznosti?

V této souvislosti mi jako podstatnější než „kauza Dudová“ přišla nedávno ohlášená spolupráce nadace Open Society Fund s podnikatelem Janem Bartou – společně vyhlásili stipendijní program pro romské vysokoškolačky a vysokoškolačky.

Jan Barta je mladý úspěšný podnikatel, který se soustředí například na nabídku pojištění na internetu. Mimo jiné je také majitelem bulvárního serveru extra.cz. Ano, toho serveru, jehož šéfredaktor Pavel Novotný, se otevřeně hlásí k manipulaci s „romskými tématy“ v zájmu zvýšení čtenosti.

OSF argumentuje, že Barta zavedl etický kodex, který má podobným manipulacím zabránit a že do obsahu svých médií nezasahuje. Ta dru-

há teze zní nejenom alibisticky, ale také se zdá, že je v rozporu s tezí první. Každopádně například loni v září – zřejmě již v době platnosti etického kodexu – uveřejnil server článek s titulem „Romové na Slovensku se s tím nemažou: Zhrzený milenec probodl tchyni vidlemi a své lásce amputoval nohu.“

Bilance této „kauzy“ mi připadá jako ústíci

do bezvýchodnosti. OSF jednoznačně odmítne „bulvární a rasistický“ článek iDNES a MF DNES. Je to logické – mezi hlavní aktivity nadace patří soutěž „Novinářská cena“, kde se udělují ceny například za nejlepší investigativní text, či nejlepší rozhovor. Nadace sama považuje soutěž za důležitou pro „fungování a rozvoj demokratické společnosti“ a přisuzuje jí ambici „pomoci

k zvyšování žurnalistické profesionality a kvality“. OSF zároveň neváhá relativizovat kritiku bulváru a manipulativního zobrazování Romů tím, že spolupracuje s majitelem bulvárního serveru v oblasti romských stipendií.

Další doklad toho, že proti povrchnímu, manipulativnímu a neinformovanému zobrazování Romů nestojí dostatečně silný „soupeř“.

Vznikla nová platforma na podporu svobody médií, syndikát ji podporuje

Syndikát novinářů ČR se připojil k iniciativě s názvem Svobodu médiím – Platforma pro nezávislost a pluralitu sdělovacích prostředků, kterou představili v Senátu v polovině dubna zástupci širokého spektra občanských i profesních organizací a veřejně známé osobnosti. Smyslem platformy je v zájmu kvalitního fungování demokratické společnosti prosadit změny zákonů posilujících roli médií. Zainteresaní aktéři vydali společné prohlášení, v němž upozornili mimo jiné na rostoucí koncentraci vlastnictví médií a stupňující se nezdravé prorůstání mediální, ekonomické a politické moci.

Kromě předsedy syndikátu Adama Černého uvedli iniciativu mimo jiné následující osobnosti: advokátka Hana Marvanová, univerzitní pedagog Tomáš Klvaňa, scenárista David Smoljak, šéf Herecké asociace Jiří Hromada a senátoři Jiří Šesták, Zdeněk Papoušek a Václav Láška. Všichni se shodli také na potřebě změn ve způsobu volby mediálních rad.

„Doufám, že iniciativa povede v blízké době k tomu, aby byl široce podpořen návrh nového způsobu volby mediálních rad, který již nějaký čas odpočívá na příslušném resortním ministerstvu. Tato podpora by měla dostat podobu výzvy, která zároveň odmítne snahu omezit koncesionářské poplatky nebo dokonce zrušit média veřejné služby, jejichž úloha je i při všech oprávněných výtkách ve srovnání s komerčními médii nenahraditelná. Stejně tak bude zapotřebí postavit se proti koncentraci moci v oblasti sdělovacích prostředků,“ myslí si šéf syndikátu Adam Černý.

V podobném duchu hovořila také advokátka Hana Marvanová, která se v tématu depolitizace voleb mediálních rad již delší dobu výrazně angažuje. „Je nepřijatelné, aby veřejnoprávní média byla i nadále pod politickým tlakem. Chystaná novela zákona o České televizi a Českém rozhlasu musí zajistit odpolitizování rad, jež na tato média dohlížejí,“ řekla Hana Marvanová s tím, že je nutné varovat před prorůstáním politické a mediální moci a že není dobře, když jsou média veřejné služby, zejména Český rozhlas a Česká televize, ze strany politiků zastrahována.

Iniciativa se chce zaměřit také na zamezení střetu zájmů, který nastal v souvislosti s vlastnictvím klíčových médií vykonavateli exekutivní moci. Vlastnictví médií je podle názoru představitelů platformy skutečností neslučitelnou s působením ve vládě. „Pro demokracii je nesmírně škodlivé, když místopředseda vlády a jeden z nejbohatších lidí v zemi vlastní klíčová média,

kteří týdně oslovují víc než milion čtenářů, posluchačů a diváků. Takový politik má neuvěřitelný náskok před ostatními politiky. Je to obdobné, jako kdyby ze svého hradil mzdy některých policistů a soudců, kteří by třeba právě vyšetřovali činnost jeho firem,“ uvedl univerzitní pedagog Tomáš Klvaňa a dodal, že není úmyslem útočit na konkrétní osobu, nýbrž upozornit na velký systémový problém.

Společné prohlášení platformy akcentuje v prvé řadě již zmíněnou nutnost nezávislosti veřejnoprávních médií na politických stranách a státní moci. Proto je nutné zákonem zajistit, aby ani Rada České televize ani Rada Českého rozhlasu nebyly jmenovány na základě politické volby v Poslanecké sněmovně PČR. „Rady musejí být složeny z respektovaných autorit. Musí být vybaveny pravomocemi, které jim umožní vykonávat kontrolu nad plněním poslání médií veřejné služby, aby byl omezen nepřijatelný politický vliv a zajištěna autonomie na komerčním úspěchu,“ píše se v prohlášení s důrazem na obranu koncesionářských poplatků, které zaručují fungování médií veřejné služby a přenesené pluralitu vysílaných mediálních obsahů.

Stejně důležité je také omezení koncentrace vlastnictví sdělovacích prostředků a zabránění vzájemnému pronikání mediální a politické moci. Různorodost a nezávislost médií tvoří předpoklad pro možnost uplatnění dvou základních lidských práv – práva na svobodu projevu a práva na informace. Iniciativa Svobodu médiím – Platforma pro nezávislost a pluralitu sdělovacích prostředků vychází z premisy, že jedině svobodná média, jejichž fungování je nezávislé na politické moci, mohou plnit roli účinné pojišťky demokracie.

Na závěr doplňme, že členové platformy chtějí změny zákonů prosadit v součinnosti s politiky, neziskovým sektorem, odbornou veřejností i lidmi z akademické sféry a že všechny další informace lze získat na internetové stránce www.svobodumediim.cz.

Foto Martin Víček

Tiskové konference k představení platformy se účastnil také předseda SN ČR Adam Černý

Vlastnické rošády na mediálním trhu Nejnověji do hry vstoupil Ivo Valenta, změna majitele regionálních deníků je na spadnutí

V souvislosti se změnami ve vlastnické struktuře českých médií se až do loňského roku skloňovala hlavně tři jména: Zdeněk Bakala, Andrej Babiš a Daniel Křetínský. Teď ale do hry o vliv na mediálním trhu vstupují dvě další: Ivo Valenta a Marek Dospiva. První jmenovaný už koupil polovinu podílu ve společnosti Our Media, která provozuje server Parlamentní listy, druhý jako hlavní postava finanční skupiny PENTA údajně chystá získat kontrolu nad populárními regionálními deníky pod hlavičkou Vltava Labe Press.

• Milan Šmíd

Hlavní majitel vydavatelství Economia Zdeněk Bakala není prvním a zdaleka ani posledním hráčem na českém mediálním trhu. Své slovo má také Daniel Křetínský, který se společně s finanční skupinou J&T Patrikem Tkáčem koupil a na Czech News Center přejmenoval Ringier Axel Springer. Nejvíce diskutovanou postavou v českém mediálním byznysu nicméně bezesporu zůstává ministr financí Andrej Babiš, jehož Agrofert zakoupil vydavatelství Mafra i společnost Londa provozující rozhlasovou stanici Impuls.

Proč se však v tisku hovoří nejvíce o těchto třech jménech, když do segmentu českých zpravodajských a publicistických médií v minulosti investovali mimo jiné Tomáš Chrenek (dřívější vlastník TV Barrandov), Jaromír Soukup (nyní kupř. TV Barrandov nebo týdeníky Instinkt a Týden) či neprůhledný investor František Savov (vydavatelství Mladá fronta s časopisy Euro, Profit).

Jednak proto, že na rozdíl od jmen Babiš, Bakala, Křetínský, kteří si média „přikoupili“ ke svým podnikatelským aktivitám v jiných oborech, pro Soukupa a Savova jsou mediální aktivity hlavním podnikáním. A také proto, že Babiš, Křetínský i Bakala získali média, o nichž se ví, že mají široký dosah a mohou vykonávat vliv na veřejné mínění.

Letos galerii mediálních podnikatelů rozšiřují další dvě jména, osoby spojené s firmami, jejichž majetek se počítá v miliardách. Jsou to Ivo Valenta a Marek Dospiva.

Český senátor s monackým občanstvím Ivo Valenta, který bývá coby majitel firmy Synot označován za nekorunovaného krále českého hazardu, zakoupil letos v dubnu prostřednictvím své kyperské filiálky 50procentní podíl ve společnosti Our Media, která provozuje webový portál Parlamentní listy.

V portfoliu uvedené společnosti se nacházejí ještě další internetová média: kromě Parlamentních listů web bývalého prezidentova spolupracovníka Petra Hájka Protiproud nebo alternativní a občas kontroverzní servery euportal.cz, euserver.cz, eurabia.cz, freeglobe.cz, od nichž se Our Media částečně distancuje s poznámkou, že na jejich obsah nemá vliv.

Na jedné straně se Parlamentní listy nemožnou srovnávat s tištěnými deníky Babišových, Bakalových nebo Křetínského vydavatelství. Na straně druhé si tento web, jenž má charakter politického bulváru, kombinovaného s volnou tribu-

nu názorů sahajících až do krajních pólů politického spektra, získal poměrně značnou popularitu u čtenářů internetových médií. Parlamentní listy jsou tak schopny nastolovat agendu, která se okamžitě přelévá do dalších zpravodajských serverů. Jejich témata často pronikají i do tištěných médií. Obsah Parlamentních listů je dokladem ztráty monopolu tradičních periodik na určování témat, o kterých se ve veřejném prostoru bude nepochybně hovořit.

O kontrolu nad Parlamentními listy se Ivo Valenta bude dělit se současnými majiteli. Statutárně sice společnost řídí její zakladatelé a tvůrci koncepce webu Jan Holoubek a Jiří Čermák. Nicméně v pozadí projektu stojí vlivný mediální podnikatel Michal Voráček, který je většinovým vlastníkem.

Kresba Marek Simon

ku. Tu označila za „unikátní zpravodajsko-komunikační službu, umožňující na základě registrací volených zastupitelů České republiky jejich komunikaci s občany-voliči, veřejností a médii a zároveň všem registrovaným občanům-voličům komunikaci a diskuzi s registrovanými volenými zastupiteli.“

Koncept politického facebooku, tedy sociální sítě, na níž se budou setkávat voliči a jimi volení zastupitelé, dnes už ale serveru nedominuje, v současné době zde převažuje ryze zpravodajský obsah získávaný z vlastních i externích zdrojů.

Jak už bývá v těchto případech obvyklé, Ivo Valenta se vyjádřil, že do obsahu Parlamentních listů nebude zasahovat, své lidi do společnosti nasadí jen kvůli tomu, aby hlídali hospodaření. V rozhovoru pro Aktuálně.cz řekl: „Nepřirovnávejte mne k panu Babišovi. Já už v médiích nějaký čas působím. Sice v nich působím pouze na regionální bázi, ale nyní jsme se rozhodli, že vstoupíme do většího a zajímavého mediálního prostoru.“

V historii médií se vyskytují v zásadě dva druhy vlastníků: jedni přicházejí do médií peníze vydělat, ti druzí je naopak utratit. Poslední zveřejněné účetní závěrky firmy Our Media zaznamenávají ztráty. Je tedy jasné, že Ivo Valenta patří do vlastníků té druhé kategorie. O zájmu Ivo Valenty zviditelnit svoji firmu i osobu svědčí nejen to, že dnes sponzoruje nejvyšší fotbalovou soutěž Synot ligu, ale také že stále častěji bývá hostem veřejných vystoupení, ať už jsou mediálně zprostředkována či nikoliv.

Jak bude vypadat jeho vstup do „většího a zajímavého“ mediálního prostoru, se teprve uvidí. K žádným velkým proměnám žurnalistiky Parlamentních listů asi nedojde. Jak ostatně v dubnu Ivo Valenta sdělil serveru Aktuálně.cz, Parlamentní listy „jsou nejvyváženější. Dávají prostor každé straně, všem. Bez jakékoli cenzury nebo překrucování a každý si tam může vzít cokoli, je to takový Facebook. A to se mi líbí.“

Ne všichni internetoví uživatelé tuto chválu s Valentou sdílejí, neboť v anketě soutěže Křišťálová lupula se v loňském roce Parlamentní listy dostaly na třetí místo Anticeny udělované za „projekt, událost či aktivitu problematického charakteru.“ Výhradou těch, kteří pro cenu hlasovali, bylo „porušování principů seriózní žurnalistiky“.

O další změně vlastníka českých médií se uvažuje a je možné, že až se tento Mediažurnál dostane ke svým čtenářům, tato změna se již

Parlamentní listy nemají s parlamentem nic společného. Vznikly v roce 2002 jako tištěný měsíčník, nástroj public relations jedné marketingové agentury, od roku 2003 též na webu. V roce 2008 převzala časopis i s webovou adresou společnost Grand Princ, která zřejmě chtěla využít zánik podobného periodika Parlamentní zpravodaj, které vycházelo od roku 1994 do května 2000, a rozvinula lobbistický charakter Parlamentních listů s jasným záměrem – ovlivňovat státní správu v duchu svého redakčního motto: „Tvořit most názorů mezi veřejností, podnikatelskou sférou a státní správou.“ Již tehdy byl spoluvlastníkem přes společnost E-centrum Michal Voráček.

Grand Princ však brzy ztratila zájem vydávat ztrátovou publikaci na křídovém papíře, a tak v roce 2009 vznikla společnost Our Media, která projekt převzala a spustila svoji webovou strán-

uskuteční. Jedná se o prodej vydavatelského domu Vltava-Labe-Press a.s. (VLP), o který podle zdrojů českých médií projevil zájem slovenská finanční skupina Penta, reprezentovaná jménem spoludávatele Marka Dospivy.

Pokud se prodej opravdu uskuteční, bude to odchod posledního německého vydavatele, který působil na trhu českých deníků. Přitom společnost Neue Presse Verlags-GmbH vydávající Passauer Neue Presse byla jednou z prvních, která se po listopadu angažovala na českém tiskovém trhu akvizicí krajských deníků v jižních a západních Čechách, aby postupně do roku 2000 pod hlavičkou VLP soustředila nákupy téměř veškerého českého regionálního tisku.

V roce 2001 se tvorba obsahu desítek regionálních deníků VLP sjednotila do centrální redakce, tento obsah v místních mutacích doplňovalo vlastní zpravodajství z regionů. Proces centralizace vyvrcholil na podzim roku 2006, kdy se sjednotil název a grafická úprava všech deníků pod uniformním názvem Deník. Tak například zanikl název nejstaršího kontinuálně vydávaného periodika v českých zemích – brněnská Rovnost se změnila na Brněnský deník.

Pro potenciálního kupce představuje Deník třetí nejčtenější denní periodikum – po Blesku a MF Dnes, s průměrným prodaným nákladem kolem 150 tisíc výtisků. Jak ukázala poslední data Media projektu, čtenost Deníku je dnes srovnatelná se čteností MF Dnes a v některých krajích – v jižních, východních a západních Čechách – dokonce stojí na prvním místě čtenářské oblíbenosti. Kromě toho VLP vloni nakoupila od jiného odcházejícího zahraničního investora vydavatelství Sanoma s časopiseckými tituly jako je Vlasta, Týdeník Květy, Dům a zahrada, a zařadila ho do dceřiné společnosti Astrosat.

Finanční skupina Penta začala projevovat zájem o média už v loňském roce, když prostřednictvím nizozemské společnosti V3-Holding koupila slovenské vydavatelství 7 Plus a Trend Holding. Kromě toho přes firmu Namav získala podíl ve vydavatelství Petit Press, které kromě jiného vydává úspěšný celostátní deník Sme. Právě tato transakce vedla k tomu, že velká část redakčního personálu z deníku Sme odešla a začala vydávat vlastní Denník N; nejdříve online na webu, od ledna také v tištěné podobě.

Důvody tohoto zájmu Penty o média Marek Dospiva jasně a zřetelně uvedl v rozhovoru, kte-

Kresba Marek Šimon

rý 21. dubna poskytl Hospodářským novinám. Investici do médií nazval „speciální investicí," pro níž existují tři důvody. Tím prvním je potřeba investovat volný kapitál s nadějí, že se zhodnotí. Tím druhým je „zlepšení prostředí." Doslova: „*chceme zlepšovat prostředí, ve kterém žijeme. Čím lepší a transparentnější to tady bude, o to víc se bude dařit i našim firmám.*"

Doslovnou citaci si zaslouží i třetí důvod: „*Třetí důvod vy novináři nazýváte atomovým kuříkem, štítem. Nebudu chodit kolem horké kaše. To, že média vlastníme, nám dává jistotu, že pro kohokoli bude horší nás iracionálně napadat. To iracionálně bych podrhl.*"

Tato odpověď názorně ilustruje zájmy, které podnikatelé sledují svými investicemi do médií. Před osmi lety v podobném rozhovoru pro Hospodářské noviny (září 2007) v souvislosti se zájmem společnosti J&T o média Daniel Křetínský vyjádřil následovně: „*Pečlivě budeme sledovat příležitosti v oblasti tištěných médií, to je pro nás přirozená oblast zájmu. A to ne pro touhu ovlivňovat jednotlivé kauzy, ale formovat prostředí a jeho kulturu.*"

Jak uvádí deník MF Dnes, v situaci, kdy se Borgis a deník Právo spojily s internetovým Seznamem a nejsou na prodej, existuje na českém mediálním trhu už jen jedna zavedená mediální skupina, která by pro podnikatele mohla být zajímavá. Je to vydavatelství Mladá fronta a.s., jejíž majitel František Savov vybudoval portfolio periodik zabývajících se ekonomikou, která jsou

konkurencí a protívahou novin a časopisů vydávaných společností Economia. Kromě částečně bezplatného deníku E15 obsahuje tento soubor týdeník Euro, měsíčník Profit, magazíny Český export a Právo & Byznys vydávané pod hlavičkou E15, jakož i navštěvované webové stránky těchto titulů. Hospodářské noviny v květnu informovaly o tom, že o některá Savovova periodika vydavatelství Mladá fronta a.s. – ekonomické a lifestyle časopisy – projevil zájem Křetínské skupina vlastníci Czech News Center. Zda se tato transakce uskuteční, ukážou budoucí týdny.

Na zájem podnikatelů o média mohou existovat v žurnalistické obci různé názory. Projevilo se to i v diskusních příspěvcích na nedávné akci Newton Summit, organizované na začátku dubna společností Newton k dvacátému výročí své existence. Šéfredaktoři Reflexu a Eura Radek Bajgar a Michal Půr, stejně jako manažer Mafry Michal Hanák deklarovali svou nezávislost i nezávislost tvorby obsahu na těch, kteří tato média vlastní, zatímco další účastnice Sabina Slonková upozornila na fakt, že i kvalitní žurnalistická práce dodržující nejvyšší standardy bývá znehodnocována politickým pozadím aktivít vlastníka. „*Všechno, co noviny přinesou, bude smeteno s tím, že pracujete pro někoho. Práce je tím devalvována. Majitel ničí noviny,*" řekla doslova.

Ne vždy musí být takto do extrému vyhraněné stanovisko namístě. I v případě, že by noví majitelé a podnikatelé chtěli využívat média k prosazení svých partikulárních, a nikoli veřejných zájmů, budou potřebovat, aby jejich média byla při působení na veřejnost důvěryhodná. Tuto důvěryhodnost jim zajistí pouze kvalitní novinářská práce a nezávislá žurnalistika. Také proto může být i v médiích vlastněných tzv. oligarchy vždy prostor pro dobrou profesionální žurnalistiku.

Ovšem nikdy by se neměla ztrácet ze zřetel hranice mezi tím, zda daná média a jejich žurnalisté budou působit a pracovat v zájmu celé veřejnosti, tj. při onom zmíněném „zlepšování prostředí" a „odstraňování iracionality", nebo zda tato média se dají do služeb a posluhování vlastnickým zájmům jejich majitele. Tam by měl práh tolerance patrně končit.

Kresba Marek Šimon

Syndikát podporuje práva novinářů na informace Otevřená společnost: pomáháme občanům ptát se a úředníkům odpovídat

V poskytování informací si ČR v mezinárodním srovnání nestojí příliš dobře. Nezisková organizace Otevřená společnost proto prosazuje transparentnější komunikaci státních úřadů s občany a výraznější uplatňování práva na informace. Členům syndikátu novinářů experti Otevřené společnosti poskytují rady, jak získat přístup k informacím i formulovat žádosti a odvolání. Také jak takový proces vypadá v praxi, popisuje manažer programu Právo na informace Adam Rut.

• Martin Melichar

Můžete přiblížit činnost Otevřené společnosti a program „Právo na informace,“ který vedete?

Otevřená společnost je nezisková organizace, která chce stát na straně občanů – pod tou slovní hříčkou se skrývá mnohé. Zabýváme se tématy, kam patří přístup k informacím, role policie jako služby veřejnosti, genderová rovnost nebo rovné příležitosti pro Romy. Klademe důraz na dobré vládnutí nebo rovnost před zákonem. Stojíme na straně těch menších a slabších.

Máte nějaký viditelnější projekt z poslední doby?

Ano, veřejnost si nás mohla v poslední době všimnout například ve spojitosti s analýzou obsazování žen do dozorčích rad podniků, o níž vyšel rozsáhlý článek v týdeníku Respekt, který popisuje katastrofální situaci. Jsme ve zmíněném ohledu skoro nejhorší v Evropě. Jinak v rámci festivalu Open House, který moji kolegové „přivezli“ z Londýna, mohla veřejnost navštívit budovy za normálních okolností nepřístupné.

Zhodnotte úroveň v přístupu k informacím v ČR.

Státní orgány i veřejné instituce mají povinnost informovat veřejnost o činnosti a odpovídat občanům na dotazy, které s touto činností souvisejí. U nás to ale bohužel stále není samozřejmostí, byť zákon upravující přístup k informacím existuje už od roku 1999. V programu Právo na informace proto pomáháme občanům ptát se a úředníkům odpovídat.

Jak se vám v tomto ohledu daří?

Je to poněkud sisyfovská práce – školíme úředníky, provádíme audity, informujeme veřejnost, ale zatím platí, že o mnoho informací se musí lidé zbytečně soudit. Úřady a instituce občas až k soudu táhnou předem prohrané spory a doufají, že obstrukčním přístupem žadatele odradí. Prohraný spor přitom v důsledku zaplatíme zase my, občané, protože si tyto subjekty platíme. Nicméně máme i nesporné úspěchy. Také díky připomínce našeho experta Oldřicha Kužílka byla přepracována chystaná novela zákona o přístupu k informacím, která by v původním znění vzala obcím možnost obrany před věčnými stěžovateli a naopak prodloužila lhůty na odpověď.

Jak to probíhá v praxi?

Pod vedením Oldřicha Kužílka, spoluautora zákona, odpovídáme ve spolupráci se stážisty z právnických fakult na stovky dotazů ročně a pomáháme občanům formulovat žádosti i odvolání. Právě probíhá kampaň k podávání nominací do soutěže Otevřeno x Zavřeno, v jejímž rámci oslovujeme veřejnost, aby nominovala příklady dobré i špatné praxe nejen v oblasti otevřenosti úřadů a institucí, ale i jednotlivců, úředníků a politiků. Zároveň jsme jedním z garantů projektu Rekonstrukce státu, kde prosazujeme zavedení Registru smluv.

Od roku 2012 uděluje sdružení Zlatý erb ve spolupráci s Otevřenou společností cenu Jana Savického pro město či obec, která nejlépe zveřejňuje informace na webu. Proč tedy města a obce často neplní svou zákonnou povinnost?

Města a obce tuto povinnost plní, vždy lze ale nalézt nedostatky – účtují si kupříkladu v sazebnících příliš vysoké částky za poskytování in-

formací, data jsou zastaralá, a tedy zavádějící. Výjimkou není ani fakt, že informační web není přehledný a trvá dlouho, než požadované informace najdete. Velmi důležité je také poskytovat data ve strojově čitelných formátech – i když platí, že lepší soubor formátu pdf než nic.

Jaké české úřady můžete vyzdvihnout jako dobré zdroje informací?

Když budu vycházet ze soutěže Otevřeno x Zavřeno, kterou pořádáme každý rok, výborně si vede třeba Děčín, který publikuje v otevřených formátech na webu například data z rozpočtů, veřejných zakázek nebo majetku města. Přehledně dostupný rozpočet má také Hradec Králové.

Můžete říci, které naopak v podávání informací selhávají?

Na opačném pólu stálo Ústí nad Labem, kde se dokonce podařilo dočasně zrušit divadlo. Situace se ovšem rychle mění a ve městě se po volbách s novým vedením začaly věci obracet k lepšímu. Každému se navíc daří něco jiného. Někde dobře komunikují s veřejností na zastupitelstvu, jinde dávají přiměřený prostor opozici v radničním periodiku či zveřejňují přehledný rozpočet. Na stránkách otevrenozavreno.cz je do konce června možné příklady dobré i špatné praxe nominovat – pozitivní cena je pro úřady odměnou za dobře odvedenou práci i motivací do budoucna, naopak vítěz anticeny může v budoucnu změnit přístup, jako se to v minulosti už ostatně podařilo např. Úřadu pro ochranu osobních údajů.

V čem spočívá spolupráce Otevřené společnosti se Syndikátem novinářů ČR?

Díky grantu syndikátu poskytujeme žurnalistům telefonické konzultace, jsme schopni operativně reagovat na jejich dotazy. Pomáháme i s formulací některých žádostí a odvolání.

Kolik žurnalistů se na vás obrátilo a jakou problematiku chtěli nejčastěji konzultovat?

Ročně se na nás obrací kolem padesáti novinářů. Témata se liší, ale často se opakují dotazy na platy – připomeňme podivný postup kanceláře Pražského hradu – a obecně vztah zákona o přístupu k informacím a osobních údajů. Nezřídka řešíme také spor o povinný subjekt či všemožná absurdní tvrzení o nemožnosti zveřejnit smlouvy kvůli obchodnímu tajemství, které tyto smlouvy v drtivé většině případů neobsahují. Několika případům se věnujeme dlouhodobě, u nich ale zatím musím zachovat diskrétnost.

Jak jsou novináři úspěšní v prosazování práva na informace? Známým bojovníkem v tomto směru byl novinář a právník Tomáš Němeček. Některé jeho kauzy skončily dokonce u soudu.

Novináři jsou poměrně úspěšní, nicméně často informace potřebují velmi rychle, nemohou se o ně dva roky soudit, jak se v některých případech děje. Doporučujeme proto, aby se nejprve pokusili získat informace neformálním způsobem. Není radno ovšem příslušný zákon podečňovat – žádost o informace stála třeba v začátku vyšetřování bývalého ředitele Nemocnice Na Homolce Vladimíra Dbalého. Tomáše Němečka jsme díky jeho zkušenostem a morálnímu kreditu letos pozvali do poroty soutěže Otevřeno x Zavřeno.

Jak si v tomto ohledu stojí čeští žurnalisté ve srovnání se západními kolegy?

Západ je příliš široký pojem. Českou republiku bych pod něj přiřadil, byť se někteří naši činitelé chovají a tváří, že patříme spíše na Východ. V každé zemi je úroveň přístupu k informacím do jisté míry odlišná – a od toho se samozřejmě odvíjí i úspěšnost žurnalistů při získávání informací. V mezinárodním srovnání jsme se neumístili příliš dobře – až na 71. místě ze 102 zemí. Z osmi možných bodů za případné sankce za neposkytnutí informací jsme nezískali ani jeden. Například Sierra Leone má v této kategorii sedm bodů z osmi a celkově je šestá.

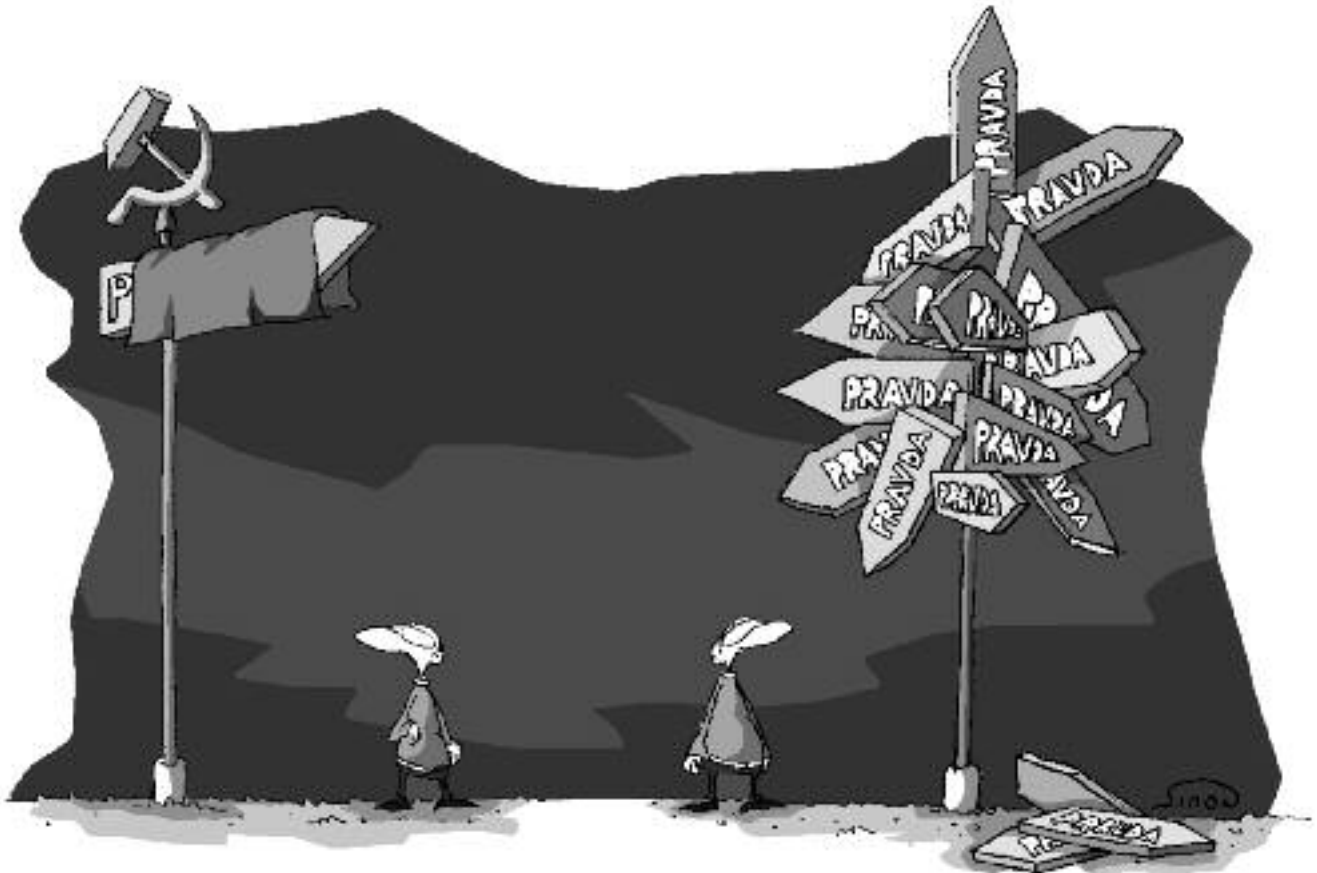
Jaký je z právního hlediska zákon o přístupu k informacím z roku

1999? Je podle vás napsán dobře z pohledu člověka nebo subjektu, který se domáhá informací?

Myslím, že je v základu napsaný dobře z pohledu obou. Chybí ovšem rychlá a efektivní sankce a Úřad informačního komisaře, který by dokázal rychle vyřešit sporné případy a předcházet vleklým soudním sporům.

Kde podle vás leží hranice mezi právem na informace a jejich potenciálním zneužitím?

Zneužit lze všechno, v tomto případě ovšem platí, že zákon poskytuje dostatečnou ochranu tam, kde by informace měly být neveřejné. V ostatních případech je zase právo vědět nejlepší prevencí před zneužitím samotných institucí.

Kresba Marek Simon

Vedení Klubu fotoreportérů SN ČR se ujal nový předseda

Klub fotoreportérů SN ČR má nové vedení. Na schůzi konané 12. května byl do funkce předsedy zvolen Filip Láb, který působí na Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK a s klubem spolupracuje od minulého roku. Podílel se na výstavě Fotoreportéři autora Jovana Dezorta nebo na akci zvané Z archivu Bedřicha Kocka, která až do konce června zdobí naše Presscentrum.

Filip Láb si přízeň zúčastněných získal stylem, jakým vede komunikaci s reportéry a představenými kurátorskými a edičními záměry nebo dosavadní práci s fotografickým archívem klubu.

„Rád bych se věnoval správě a rozvoji fotografického archivu, což je oblast, kde jsme už začali pracovat s Aritou Huckovou. Dáváme do pořádku autorská práva na fotografie a máme v plánu archiv rozšířit a jeho obsah řádně katalogizovat,“ řekl Filip Láb s tím, že poté už pak vede mnohem snazší cesta k aktivní práci se

snímky za účelem propagace jak klubu, tak práce fotoreportérů obecně.

Obrovské pole působnosti vytváří také možnost propojit práci klubu fotoreportérů s akademickou sférou. Nově zvolený předseda klubu by totiž rád nejen dokončil záměr uspořádat společnou výstavu o úloze novinářů v roce 1968, ale také zapojil studenty do společných aktivit nebo zorganizoval mezinárodní vědecké konference zaměřené na fotožurnalismus. „Obrovským úkolem, který před námi stojí, je pak nalákání generace aktivních fotografů k členství

v klubu a rozšiřování jeho aktivit,“ myslí si Filip Láb.

Arita Hucková, dřívější dlouholetá předsedkyně klubu, upozornila, že obměna vedení je vyústěním přirozeného vývoje. „Doba se změnila a spolu s tím také podmínky pro novinářskou fotografii. Digitalizace, snadnost znázornění fotografického obrazu i rychlost přenesení záznamu vede k dojmu, že každý z nás je fotograf. Čtenář však stále očekává pravdivý obraz doby, ve které žije. A k tomu je třeba vzdělaný a informovaný fotograf,“ podotkla Hucková. **red**

Vítězové novinářské ceny

Ocenění si ze slavnostního večera, který se konal na konci dubna v pražské Galerii kavárny Louvre, odnesli novináři a novinářky z České televize, Aktuálně.cz, Respektu, Reportér Magazínu, dále kreslíř Martin SHOOTY Šútovec cenu pro mladé talenty studentka. Novinářskou cenu v tuzemsku pořádá Nadace Open Society Fund Praha. Hlavním partnerem soutěže je česká pobočka Google, partnery jsou NEWTON Media a.s. a Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation. Mediálním partnerem je pak zpravodajský server České tiskové kanceláře. Přečtěte si, kdo cenu získal

Vítězové a vítězky Novinářské ceny 2014:

Kategorie psané žurnalistiky „Nejlepší rozhovor“ – Jan Gazdík: Zpravodaj ČT z Krymu (Aktuálně.cz)

Porota u vítězného rozhovoru na aktuální a citlivé téma ocenila profesionalitu při kladení otázek, strukturovanou gradaci a zároveň dobře formulované odpovědi. Autor prokázal značnou empatii a dokázal čtenářům zprostředkovat velmi silný osobní prožitek dotazovaného zpravodaje ČT Josefa Pazderky.

Kategorie psané žurnalistiky „Nejlepší reportáž“ – František Šulc: Foxtrot v prachu (Reportér Magazín)

Reportáž komplexně zpracovala důležité, kontroverzní a citlivé téma vojenského angažmá ČR v Afghánistánu. Středem vyprávění se staly okolnosti tragického úmrtí pěti českých vojáků v červenci 2014. František Šulc odkryl mozaiku skutečností a pohledů na každodenní práci vojáků, a přiměl čtenáře zamyslet se nad tím, že demokracie má svou cenu.

Kategorie psané žurnalistiky „Nejlepší komentář“ – Jan Lipold: Chléb, hry a Amazon (Aktuálně.cz)

Vítězný příspěvek byl oceněn pro společenskou důležitost tématu, které čtenář v médiích běžně nenalezne. Autor nabourává fetišizaci vytváření pracovních míst na úkor zachování krajiny, a to zvláště úderným jazykem a barvitým popisem, díky kterému vyvstává před očima reálná situace.

Kategorie psané žurnalistiky „Nejlepší analyticko-investigativní příspěvek“ – Ondřej Kundra: Operace Bradáčová (Respekt)

Porota u uvedeného textu vyzdvihla syntetické zpracování společensky závažného tématu, jeho dotažení do komplexní podoby, včetně zajímavých souvislostí a detailů, stejně jako dramaticky vystupňované zpracování a vysokou stylistickou úroveň. Příspěvek posiluje představu veřejnosti o tom, co je právní stát, a jak funguje, a je výsledkem komplikované novinářské práce.

Kategorie audiovizuální žurnalistiky „Nejlepší rozhovor, beseda nebo diskuse“ – Michal Kubal, Josef Pazderka, Jakub Szántó: Horizont ČT 24 Dění na Ukrajině (Česká televize)

Komplexní a analytické zpracování aktuálního tématu si získalo přízeň porotců. Na začátku informační války se týmu tvůrců podařilo zajistit různorodé zdroje a vyvarovat se názorové zatíženosti. Příspěvek skloubil více formátů, a poskytl tak širší kontext. Důležité je zdůraznit osobní nasazení a odvahu reportérů v místě ozbrojeného konfliktu.

Kategorie audiovizuální žurnalistiky „Nejlepší reportáž“ – David Macháček: Konečná pro havířovský Brusel? (Česká televize)

Porota ocenila autora reportáže za novinářské angažmá a znalost tématu – zápasu sdružení Důl architektury a občanské společnosti proti zastupitelstvu města Havířova a Českým drahám o historicky cenné havířovské vlakové nádraží v bruselském stylu, na které už byl vydán demoliční výměr. Autor reportáže svou prací přispěl k jeho záchraně.

Kategorie audiovizuální žurnalistiky „Nejlepší analyticko-investigativní příspěvek“ – Aneta Snopová, Markéta Dobiášová: Černá díra zdravotnictví (Česká televize)

Srozumitelné zpracování závažného tématu a jeho dopad na diváky, svižnost, přehlednost a široké spektrum použitých zdrojů. To jsou

klíčové body, které ocenili členové poroty. Autorky na základě dobře propracované jednotlivosti (poukázaly na podivné praktiky při nákupu stejných přístrojů rozličnými českými nemocnicemi) ukázaly fungování celého systému zdravotnictví.

Kategorie online žurnalistiky „Cena Googlu za inovativní online žurnalistiku“ – Kolektiv zahraniční rubriky Aktuálně.cz: Válka o Ukrajinu očima reportérů (Aktuálně.cz)

Porotci ocenili jak způsob zpracování, tak systematickosti a poctivost novinářské práce. Způsob prezentace dat shromážděných k jednomu tématu umožnil čtenářům dlouhodobě sledovat vývoj události v čase. Díky tomu byla překonána pomíjivost denního zpravodajství, které tak získává nadčasovou hodnotu.

Cena Googlu pro mladé talenty datové žurnalistiky – Petra Paříková - Atlas domovů pro seniory

Autorka se inspirovala již fungujícím švýcarským projektem. Ověřila dostupnost analogických dat v rejstříku spravovaném Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Navrhla uživatelsky přívětivější rozhraní, které umožní veřejnosti tato data smysluplně využívat. Na rozpracování svého nápadu bude nyní spolupracovat s redaktory Českého rozhlasu.

Kategorie psané žurnalistiky „Nejlepší česko-slovenský kreslený vtip, komiks nebo karikatura“

Martin SHOOTY Šútovec: Slovensko 2014 (Denník N)

Martin SHOOTY Šútovec je jeden z mála karikaturistů, který se nebojí otevřeně provokovat politiky a nastavovat jim zrcadlo. Neustále tne do živého, reflektuje současnou politiku a nebojí se ani konfliktů s hrdiny svých karikatur.

red

Jan Lipold obdržel cenu za nejlepší psaný komentář z rukou vědkyně Heleny Illnerové

Americký čtvrtletník Nieman Reports: Politická karikatura po Charlie Hebdo

Jakkoli politická karikatura v novinách bývala už dávno ve svých hvězdných podobách označována za důležitou součást názorových stránek médií, jakýsi kreslený politický komentář, nikdy se jí nedostalo takové pozornosti jako v posledních letech. Příčinou je narůstající radikální islamismus, který považuje za svatokrádež už pouhé zpodobení prorokovo, natož pak zesměšňující či kriticky satirické. Tragickým vyvrcholením tohoto stavu byla masová vražda v redakci francouzského satirického časopisu Charlie Hebdo letos v lednu.

● Jaroslav Veis

Americký čtvrtletník Nieman Reports, vydávaný Niemanovou nadací pro žurnalistiku na Harvardově univerzitě a zaměřený na mediální kritiku a analýzu, proto věnuje ve svém posledním čísle tématu dva zásadní materiály. Text specialisty na arabská média Jonathana Gruyera s názvem Umění pohoršující – Politická karikatura po Charlie Hebdo doplňuje úvaha egyptského satirika Basema Youssefa pojmenovaná Mocnější než meč. Cenný je na nich především zasvěcený pohled na islámskou společnost.

Gruyer uvádí text popisem karikatury palestinského kreslíře Muhammada Shaabaneho, publikovanou v listu Al-Hayat al-Jadida měsíc po pařížském teroristickém útoku. Kresba znázorňuje postavu vousatého muže v černém obklopenou hvězdami a vznášející se nad Evropou. Z váčku ve tvaru srdce rozhazuje možná semena, možná kapky vody a podtitul zní Prorok Mohamed.

Palestinský prezident Mahmúd Abbas, který jen tři týdny předtím pochodoval spolu s ostatními politiky v Paříži za svobodu slova, vzápětí po otištění kresby nařídil Shaabaneho vyšetřování s tím, že hanobí svaté symboly. Kreslíř se okamžitě omluvil a vysvětlil, že na obrázku není prorok, nýbrž symbol islámu, rozsévající lásku nad lidstvem.

Kreslíř se přitom pohybuje na velmi ostré hraně. Před několika lety mu teroristé z Hamasu několikrát vyhrožovali smrtí za karikatury jednoho z jejich vůdců Ismaila Haniyeha. V roce 2013 ho naopak izraelský soud odsoudil k pěti měsícům vězení za kresby v publikaci vydané Hamasem. Signifikantní pro to, jak se problematika debaty o síle i mezích politické karikatury v různých kulturách (a v islámské zejména) vyhrtila, je i to, že Gruyer kresbu pouze popisuje, ač technicky by nic nebránilo jejímu přetištění.

V dalším textu, tentokrát už s ilustrovanými příklady, autor připomíná další střety politických karikaturistů s mocí. Za pobuřování obvinili v posledních letech kreslíře Musu Karta v Turecku, v Ekvádoru zase jednoho z nejlepších jihoamerických karikaturistů Javiera Bonillu. Před soudem se octli autoři satirických kreseb v Malajsii i v Singapuru. Brutalita režimů Blízkého východu, a to nejen islámských, je však nejtvrďší. Syrského satirika Aliho Ferzata se pokusili zavraždit a pak mu přerazili obě ruce, karikaturista Akram Raslan je po únosu už dva roky nezvěstný.

Ferzat nakonec skončil v exilu, což je osud i jeho dalších kolegů. Íránský karikaturista Nikahang Kowars, který neútočil na islám, „jen bojoval za svobodu slova“, emigroval poté, co se octl

Kresby Marek Simon

ve vězení. Stejně řešení zvolil Maročan Ahmed Benchemsi. Globální internetová síť jim umožňuje oslovovat publikum nadále, avšak riziko profese politického karikaturisty tím nezmizelo, pouze se zmenšilo – kalašnikov dokážou teroristé propašovat snad na každé místo na světě.

Autor druhého textu Bassem Youssef (není kreslířem, produkoval vlastní satirickou show v televizi, kterou nedobrovolně ukončil) klade fundamentální otázku – zda svět, včetně toho západního, nemění svůj postoj k tomu, co je ještě projevem svobody slova, co je šířením nenávisťných názorů a co je prostě jen projevem velmi špatného vkusu. Debatu však vítá.

„Satira je umění, které pohoršuje,“ uvádí v textu. „Satirici překračující všechna tabu a tro-

píci si šprýmy, které zraňují a vyvolávají pohoršení, tu budou vždycky. Na jedné straně pořád posouvají hranice, na druhé zase musejí dokázat, aby veřejnost zůstala na jejich straně.

A také budou vždy existovat lidé, kteří se ve jménu nějaké vyšší moci – Boha, národní bezpečnosti nebo svobody – budou snažit rozhodovat za nás, co je ještě svoboda slova, i když sami nebudou dodržovat Boží zákon, pravidla národní bezpečnosti nebo principy svobody. Zapomínají přitom na to, že ti, kdo se pokoušejí satiru zkrátit, vždy skončí jako její terč.

Satira nikdy nevymizí. Ne proto, že bychom my lidé byli tak tvůrčí nebo protože svoboda nakonec všude převáží, ale proto, že my lidé jsme sami jeden velký žert,“ uzavírá Youssef svůj text.

Sedm velkých světových deníků nově spolupracuje Cílem je výměna obsahů i prohloubení investigativní žurnalistiky

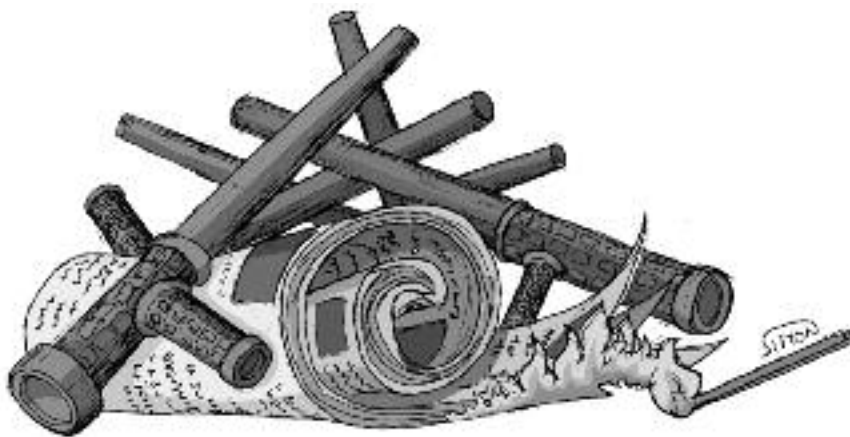
Klíčové evropské listy se rozhodly spolupracovat v oblasti výměny obsahu. Dohoda o partnerství, kterou média uzavřela už na začátku března, jim umožní také společný postup v investigativní novinářské činnosti. Přidanou hodnotu pak přinese rozšíření technologií pro sdílení obsahu. Podle názoru mediálního odborníka Jana Jiráka ale vydavatelé nově vzniklou iniciativou pouze reagují na jinak svízelnou situaci na trhu tištěných periodik.

● Jiří Sirotek

Sedm hlavních evropských listů (konkrétně jde o německý Die Welt, francouzský Le Figaro, španělský El País, italskou La Repubblica, belgický Le Soir a dva švýcarské listy Tages-Anzeiger a La Tribune de Genève) šlo pomyslně pod jednu střechu. Vytvoření Aliance předních evropských novin (LENA) má za cíl kromě logického zlepšení spolupráce především zvýšení kvality obsahu.

„Každý deník představí výběr vlastních článků, které dá k dispozici na společnou platformu vytvořenou pro tento účel,“ uvedla média ve společném prohlášení s tím, že se budou s denní pravidelností vydávat texty relevantní pro celou skupinu. V plánu je při významných událostech vydávat společné rozhovory, sloupky a názory.

Samotný nápad vznikl spontánně během neformálního setkání představitelů listů, které se uskutečnilo ve Švýcarsku. Od slov k výsledkům přitom nevedla dlouhá cesta, protože první pracovní porada k tématu svolalo vedení švýcarského Tages-Anzeiger na prosinec roku 2013. „Jsem rád, že na počátku kooperace stálo Švýcarsko. Podle mne nejde ani tolik o to, zda jsme členy Evropské unie. Rozhoduje fakt, že jsme Evropané,“ podotkl Pietro Supino, šéf

Krasba Marek Simon

společnosti Tamedia, která listy Tages-Anzeiger a Tribune de Genève vydává.

Spolupracující strany ocenily také myšlenku společného postupu jak v oblasti výzkumu a vývoje, tak co se týče dalšího vzdělávání zaměstnanců. Je dále jasné, že se Aliance předních evropských novin neuzavírá ani novým členům.

V centru zájmu nicméně zůstává tvorba a výměna redakčních obsahů. Vše bude fungovat tak, že do společné platformy bude každý deník dodávat vybrané články, aby vznikl základní zdroj, z něhož budou volně a dle potřeby

ostatní členové aliance čerpat.

Zatímco vydavatelé zmíněných listů jsou ideou spolupráce nadšení, mediální odborník Jan Jirák z katedry mediálních studií IKSŽ Fakulty sociálních věd UK v Praze jejich optimismus nesdílí: „Projekt považuji za velmi defenzivní pokus řešit svízelnou situaci denního tisku. Je to fakticky evropská obdoba syndikalizace praktikovaná v USA,“ řekl Mediažurnálu. Na konkrétní hodnocení výsledků spolupráce s ekonomickým dopadem je každopádně třeba ještě pár měsíců počkat.

Google dá 150 milionů eur na podporu evropských vydavatelů

Americká internetová společnost Google si sáhla do svědomí, když na konci dubna přislíbila, že v příštích letech poskytne v přepočtu přes čtyři miliardy korun evropským vydavatelům a mladým firmám zaměřeným na žurnalistiku. Mamutí společnost se snaží vylepšit si reputaci u Evropské komise, která vyhledavač kritizovala za zneužívání monopolního postavení na trhu v souvislosti s fungováním služby Google News. Peníze půjdou do vzdělávání novinářů i na výzkum v oblasti digitálních médií.

Novou Digitální iniciativu (DNI), jak se novinka ze světa zahraničních médií nazývá, uvítaly podle informací internetového serveru Business Insider listy jako francouzský Les Echos, německé deníky Die Zeit a Frankfurter Allgemeine Zeitung, nizozemská skupina NRC Media a italský list La Stampa.

Některá média, která vůči Googlu v uplynulé době nešetřila kritikou, se ale na zakládající seznam nedostala. Chybějí například tituly ze skupiny Axel Springer nebo periodika z portfolia News Corporation magnáta Ruperta Murdocha. Největší internetový vyhledavač prohlásil, že chybějící se mohou součástí iniciativy stát.

Němečtí vydavatelé v čele právě se skupinou Axel Springer se přou s Googlem dlouhodobě. Pravděpodobně budou soudní cestou požadovat i určitou část ze zisku. Meritum problému představuje podle informací webu ct24.cz skutečnost, že Google vyhledává kvalitní mediální obsah a částečně ho vyzvedává do Google News, čímž na vydavatelích vlastně parazituje. Jde zjednodušeně řečeno o autorská práva na zveřejňování a přebírání určitých mediálních obsahů v rámci služeb vyhledavače.

Kroky Googlu, který chce na podporu komerčního úsilí v oblasti internetové žurnalistiky včetně školení žurnalistů a podpory výzkumu

dát 150 milionů eur (v přepočtu 4,1 miliardy korun), lze vnímat také jako snahu vylepšit si reputaci u Evropské komise. Ta společnost obvinila ze zneužívání monopolního postavení na trhu a zároveň oznámila nové vyšetřování týkající se její mobilní aplikace.

Nejedná se o první krok americké společnosti na podporu médií. Vyhledavač již před časem souhlasil s tím, že vytvoří fond na podporu francouzských mediálních organizací. Učinil tak v návaznosti na řešení sporu o autorská práva k textům převzatým rovněž službou Google News. Popsaný krok by tedy mohl spustit určitou vlnu vzniku podobných úmluv i v dalších zemích. **red**

Kam se poděla kreslená legrace periodického tisku?

Se satirickým týdeníkem Dikobraz a jeho různými klony či konkurenty z počátku 90. let minulého století odešla ze scény i kreslená legrace, která byla základním kamenem popularity humoristických periodik. S jejich koncem spadla opona i za několika desítkami karikaturistů, kteří tvořili viditelný obraz českého kresleného humoru se všemi jeho přednostmi i nedostatky. Kam se tedy autoři kreslených vtipů vytratili?

● Ivan Hanousek

Připomeňme, že redaktor týdeníku anebo sobotní přílohy deníku, který měl na starost výběr vtipů do čísla či spíše autorů pro častou spolupráci, měl dříve na stole týden co týden obálku se čtvrtkami kreslených vtipů, které pošta přinesla z různých koutů Československa.

A jeden den v týdnu, tedy v den, kdy Dikobraz přijímal „živé“ autory a vracel jim hned na místě větší část vtipů, obcházel kreslíři další redakce a nabízel, co zbylo, respektive i to, co vytvořili přímo pro další periodika. Grafik nebo tajemník redakce, který měl výběr několika vtipů na starosti, se proto mimo slušné nabídky mohl setkávat s kreslíři osobně, učinit si o nich lepší představu a mohl s nimi, což se také opravdu dělo, o jejich tvorbě pohovořit, někdy poradit jak dál, někdy jen vysvětlit, že „takhle tedy ne!“

Za patnáct let, kdy jsem takto působil ve sportovním obrazovém týdeníku, jsem měl v rukou postupně tisíce kreseb od nejméně stovky autorů všeho druhu i nejrůznějšího kreslířského stylu. Za jeden ročník jsem tak zařadil do čísel kolem půl tisícovky vtipů. Co pro mne bylo důležité? Mohl jsem získat velmi ucelenou představu o české karikatuře – a to aniž bych se musel hnout z redakční židle (ryze na vysvětlenou: vybírat vtipy zdaleka nebyla hlavní náplň mé redakční práce!).

Zde učiníme drsný stříh. Vždyť Dikobraz ani ostatní tehdejší týdeníky už neexistují, deníky své sobotní přílohy (magazíny), koutky či stránky humoru už dávno zrušily a místa redaktorů, kteří by měli na starosti jejich redigování, neexistují. Co tedy udělat, kdyby se někde rozhodli sloupek vtipů opět zřídit? Nabízí se základní otázka: Existují vůbec ještě nějací kreslíři? V roce 1990 při zápisu do vznikající České unie karikaturistů jich bylo rozeseťo po ČR kolem dvou

stovek. Tolik jich určitě už nebude; jenže kdo to ví? A jak to zjistit? Bylo by jistě zajímavé vědět, kolik aktivně pracuje a kde. V profesním spolku jich dnes dlí přes šest desítek, ale ti, které známe z tištěných periodik (Teichmann, Reisenauer, Kemel nebo třeba Slíva), mezi členy nejsou. Další (Vyčítal, Renčín, Born, Záborský) už přestali kreslit a některé důležité postavy žánru jsou po smrti (Jiránek, Holý, Neprakta, Hrdý, Kerles či Malák). Žijí a evidentně i stále kreslí kvalitní autoři (třeba Barták, Kantorek, Plotěná, Linek a Matuška), jenže výstupy jejich práce v periodikách pravidelně nenajdete, tedy alespoň ne v těch českých a tištěných.

Kde a jak hledat nového karikaturistu?

Pokud by se však naskytla (patrně hypotetická) poptávka redakce po vhodném kreslíři vtipů pro některé periodikum, co vlastně dělat?

Hledat dnes autory, objevovat nové a především najít kvalitní karikaturisty lze jen dvojnásobným způsobem: na internetu nebo pilným sledováním kolektivních a individuálních výstav. Asi nikdo nebude překvapen, že právě internet v takovém hledání bude mít velkou přednost.

I ten, kdo se po kresleném humoru nijak nepídí, ví ovšem z různých více či méně žádaných emailů, že nic úžasného neexistuje.

Pokud dostanete sadu kreslených vtipů, jde o dvojí možnost: buď jde o starší Renčínovy práce anebo Jiránkovy kresby (a v nich jeden podepsaný Kemel) anebo kresby velmi plodného Urbana (dětem a mládeži raději neukazovat). V obou případech jde samozřejmě o tvorbu sice odlišnou, ale obecně známou kreslíře. Anebo vám přinese email v příloze díla různých autorů, tuzemských i zahraničních, jejichž úroveň je z uměleckého hlediska příšerná a člověk zakládající si na solidním renomé je nemůže přeposlat ani svému nepříteli. Podobně vypadají i webové stránky různých autorů, jejichž způsob humoru má kořeny ani ne tak v minulém, jako spíš v předminulém století. Jde totiž o ilustrované slovní anekdoty, které však mají (oproti původním kresbám či rytinám) mnohem horší výtvarnou úroveň.

Naopak docela dobrou službu mohou pro zvědavé zájemce o žánr „cartoon“ vykonat weby, které jsou určitým způsobem redigovány. Web Česká karikatura představuje členy ČUK – je to otevřená nabídka ukázek od karikaturistů z unie. Slovenský web Cartoongallery zase poskytuje prohlídku souborů prací více než stovky elitních karikaturistů světa. S využitím těchto zdrojů si lze učinit představu, kam kráčí kreslený humor, kolik různých směrů v něm existuje, a najít tak autora, jehož tvorba zájemci „sedí“.

Ale abych tu předčasně nevyločil ze hry výše zmíněné návštěvy výstav. Kromě individuálních akcí, které někdy znamenají třeba jen pověšení vtipných obrázků na stěnu k autorovi přátelské vinárně, existují solidní výstavy v okresních muzeích, kulturních domech nebo divadlech. Skvělé jsou samozřejmě vernisáže výstav spojených s vyhlášením vítězů soutěže. V tuzemsku se sice mezinárodní soutěže nyní odmlčely (byly v Písku, Hradci Králové i v Praze), ale ještě jsou tu soutěže regionální, třeba v Novém Bydžově se v létě během Vavřínecké pouti koná přehlídka prací z už čtvrtého bienále kresleného humoru. Dobrým počinem se stalo i udílení Novinářské ceny. V případě žánru „karikatura, vtipy a komiks“ jde o společnou československou cenu s následnou výstavou nejlepších prací.

A jak nakonec karikaturistu najít...

Pointou tohoto pro někoho možná až příliš důkladného, a tedy i zdouhavého textu bude už jen krátké sdělení. Pro Mediažurnál jsme dosud připravili půl druhé desítky medailonků českých autorů kresleného humoru, kteří svým typickým stylem vyzdobili celé čísla. Ctižádostí redakce ovšem je i objevit a představit autora, který buď ještě není příliš známý (což je škoda) anebo zrovna teď stojí „na startu“. Pro autora těchto řádek, který svého času dokázal mezi začínajícími autory rychle vytipovat nejen talent (nyní zavedeného karikaturistu) to byla samozřejmě příjemná výzva.

Autora, který ilustruje svými vtipy se slovy i beze slov dnešní Mediažurnál, jsem objevil velmi rychle a s pomocí postupů, které jsou popsány výše. Nejprve jsem si pověsil skla s jeho příspěvky na pražské výstavě „No comment“, kde viselo mezi díly přihlášenými do soutěže o Novinářskou cenu 2013. Pak jsem si našel jeho další práce na webu. Vzápětí jsem zhlédl soutěžní příspěvky Marka Simona v porotě mezinárodní soutěže a pak na vernisáži výstavy Humorest. Utvrdil jsem se v mínění, že mezi nastupujícími autory zasvítil. Poptal jsem se tam, zda někdo autora z Vysokého Mýta nezná - a už za pár minut jsme prohodili pár vět, z nichž má slova měla být pro kreslíře povzbuzující.

Možná nebyla rozhodující, ale v každém případě se kreslíř začal tomu dosud vedlejšímu produktu své výtvarné činnosti víc věnovat a výsledkem byly na přelomu minulého a tohoto roku hned dva úspěchy v mezinárodních soutěžích. Pro jednu z cen, International Tourism Cartoon Competition, si neváhal zajet do tureckého Istanbulu (viz foto). Ostatně, posuďte jeho tvorbu sami.

Foto International Tourism Cartoon Competition

Šéfredaktor Denníku N odhalil klíč pro práci novinářů: Základní hodnotu představují čtenáři a jejich důvěra

Na konci ledna letošního roku začal na Slovensku vycházet v tištěné a internetové verzi Denník N. Vznikl v reakci na vstup vlivné investiční skupiny Penta do vydavatelství listu SME a poté, co jeho tehdejší šéfredaktor Matúš Kostolný odešel v přesvědčení, že nový majitel je hrozbou nezávislosti novin. Nový projekt, který s několika bývalými redaktory založil, se teď pře s premiérem Robertem Ficem. Politik se rozhodl, že s Denníkem N nebude komunikovat, což vydavatele titulu přimělo k podání ústavní stížnosti.

● Martin Melichar

Co pro vás znamená nezávislá žurnalistika?

V tuto chvíli pro mě znamená, že jsme nezávislí na jakýchkoliv skupinách, politických stranách nebo lobbistických sdruženích, které by ovlivňovaly noviny. Minulý rok na podzim se spolujednatel vydavatelství Petit Press, které vydává deník SME, stala skupina Penta. Jde o velmi vlivnou a silnou finanční skupinu na Slovensku. Není však jenom v pozici finanční skupiny, ale také v pozici hráče, který výrazným způsobem v zákulisí ovlivňuje dění v politice a společenském životě. Lidé s takovým profilem nemohou vydávat nezávislé noviny, od prvního momentu jsou ve střetu zájmů, protože sledují ekonomické, politické a další cíle, které jsou v rozporu s tím, co by měly dělat noviny.

Váš příběh v deníku SME takřka kopíruje situaci ve vydavatelství MAFRA v České republice, které koupil Andrej Babiš. Vaším odchodem a založením Denníku N jste demonstroval nesouhlas se vstupem investiční skupiny Penta do Petit Pressu. Byl jste rozhodnut odejít okamžitě?

Nějaký čas to trvalo. Byla to trochu jiná situace oproti vydavatelství MAFRA v ČR, protože tam měl německý vydavatel 100 % a v podstatě dokázal potichu ze dne na den své vydavatelství prodat Andreji Babišovi. V případě Petit Pressu měli němečtí vydavatelé jen 50 % a při prodeji byli závislí na druhém akcionáři, což byla První slovenská investiční skupina pana Vajdy. Museli mu dát nabídku. Takže v našem případě jsme o chystaném prodeji věděli měsíc. Tím pádem bylo 30 dnů na rozmyšlenou pro pana Vajdu, ale například i pro mě. Penta nakonec pod vlivem události ustoupila, je v menšině, má pouze 45 %. Přesto jsme to já i mí kolegové považovali za důvod odejít.

Jaký byl ten hlavní důvod?

Nešlo o to, že bych se bál zasahování Penty do redakční politiky, že by její lidé po telefonu řídili mě nebo mé redaktory. Po 20leté zkušenosti v novinách si myslím, že se to tak ani dělat nedá. Nemyslím si o manažerech Penty, že by byli neschopní, naopak na svých nejrůznějších podnikatelských aktivitách ukázali, jak jsou šikovní a efektivní. Ani si nemyslím, že by udělali podobnou – naivní - chybu, jako udělal pan Babiš, když v den, kdy ovládl vydavatelství MAFRA, volal redaktorovi Lidových novin a poučoval ho, co má dělat. Toho jsem se nebál. Šlo mi spíše o symbolický rozměr onoho vstupu, protože pozice Penty na Slovensku je taková, že už byl čas si říct, že ne všechno se dá koupit za peníze.

Myslíte, že byste pod Pentou nedokázal kvalitně řídit noviny?

Nejvyšší hodnotou, kterou novináři mají, jsou čtenáři a jejich důvěra. Neumím si představit, že musím každý den tuto důvěru potvrzovat a vysvětlovat. Měla by být přirozená a automatická. Neměla by stát na tom, že budete každý den vysvětlovat svému čtenáři, že tento článek jsme psali proti Pentě a u tohoto článku jsme brali v úvahu zájmy Penty a jiný článek jsme s takovým záměrem nepsali. Při sebelepším snažení dělat poctivou a nezávislou žurnalistiku, se tento boj nedá vyhrát. Penta je natolik silný symbol, že ta pachut tam zůstává a já si myslím, že se nedá porazit.

Čím je Penta nebezpečná a kam pokročilo vyšetřování známé kauzy Gorila, v jejíž souvislosti se jméno investiční skupiny také skloňovalo?

Nic se dopředu neposunulo. Oficiálně stále není dokázáno, zda je spis Gorila pravdivý či nikoliv. Šetření stále pokračuje, ale při stavu dnešních slovenských vyšetřovatelských služeb a justice je těžko představitelné, že to dopadne s jednoznačným výsledkem. Penta je na Slovensku víc než finanční skupina. To je asi největší rozdíl ve vnímání Penty v Česku a na Slovensku. Uznávám a respektuji, že jsou mimořádně úspěšní a schopní. Ale od kauzy Gorila hraje Penta na Slovensku intenzivněji úlohu než jen finanční a podnikatelskou. Její zájmy a moc prorůstají s politikou.

Jakým způsobem?

Pokud se budeme opírat o kauzu Gorila, tak ta popisuje nestandardní ovlivňování státu Pentou a dalšími finančními skupinami, kterých je na Slovensku hodně a mají i jiné zájmy, než je podnikání.

Dá se zabránit vstupu podobných investorů do médií?

Úplně ne. Ale dá se na to určitě reagovat třeba tak, jako jsme to s kolegy udělali. Uvědomuji si, že média jsou v konečném důsledku byznys jako každý jiný. I v historii většinou média vlastnili bohatí lidé, rodiny nebo skupiny. Vždy záleží na konkrétním vydavateli, zda jsou jeho zájmy bohumilé, nebo mu jde o osobní prospěch. Je třeba intenzivně rozlišovat mezi těmi, kdo jsou v pozadí. Ze světa známe několik pokusů o zabezpečení nezávislosti novinářů a médií. Třeba britský deník The Guardian funguje na principu družstva. Nebo v jiných zemích sehrávají důležitou úlohu při vydávání novin zaměstnanci firmy a odbory. Ale i v našich geografických šířkách najdeme případy, kdy média vlastní bohatí jednotlivci a přitom se chovají odpovědně, protože jim jde o kvalitní žurnalistiku, společnost a kritickou diskusi. Takovým člověkem pro mě byl třeba Peter Vajda, který vydával deník SME od roku 1993. Penta ale rozhodně není tím vydavatelem, který by dokázal zabezpečit fungování nezávislých novin.

S rozjezdem Projektu N vám zhruba 28 milionů korun pomohlo šest spolujednatelů slovenské antivirové společnosti Eset, kteří patří k nejbogatším Slovákům. Nebojíte se něčeho podobného jako v případě Penty?

Věřím, že není důvod se bát. To je ten rozdíl v každém jednotlivém vydavateli. Myslím, že společnost Eset má předpoklad být zodpovědným majitelem. Více než 95 % podnikatelského know-how, příjmů a vůbec zájmů pochází ze zahraničí. Firma Eset není závislá na slovenské vládě a na slovenském podnikatelském prostředí. Její vazby na Slovensku nejsou tak hluboké, že by se mohla dostávat do konfliktu zájmů kvůli tomu, že by nezávislé noviny psaly kritické texty týkající se jejich podnikatelských zájmů. Do Denníku N vstupuje po našem odchodu z deníku SME s plným vědomím, že nezávislost je jedna z klíčových hodnot, kterou deklarujeme.

Karel Hvizďala v pořadu ČRo Média Plus prohlásil, že investoři jako Penta na Slovensku nebo Agrofert v České republice nakoupili média od zahraničních majitelů, kteří už v nich neviděli potenciál zisku. Jejich zájem je podle jeho slov určitě nepodnikatelský. Kam podle vás tyto investoři nákupem médií směřují a kam míří Eset s Projektem N?

S panem Hvizďalou se shoduji. Byl to jeden z důvodů, proč jsem považoval vstup Penty do deníku SME za nezdravý. Všechno nasvědčuje tomu,

že tradiční média, hlavně tištěná, nejsou zlatou studnou, jak jsme to zažívali v 90. letech. Ale to neznamená, že deníky musí nutně vykazovat ztráty. Ostatně deník SME nebyl ve ztrátě ani poslední roky, spíše se pohyboval kolem nuly. Určitě to ale není výrazné podnikatelské lákadlo. U Esetu jsem si jist, že jeho snahou je zlepšovat slovenskou společnost. Reprezentanti společnosti Eset se veřejně přiznali, že posledních 25 let byli úspěšní, dokonce ve světovém měřítku. Nyní podle nich nastal čas vrátit se ke společnosti, ve které vyrostli. Chtějí tu zůstat a nezávislá média považují za důležitou součást zdejšího fungování. Taková motivace mi přijde dost pozitivní.

Jakou máte zatím s Projektem N čtenost a v jakém nákladu vychází tištěný titul?

Naše zprávy si denně kupuje 15 tisíc lidí. Nerozlišujeme mezi čtenáři papírového vydání a platícími čtenáři digitálního vydání.

Média se předhánějí v atraktivnosti na webu. Má podle vás čtenář zpravodajství na webu možnost konzumovat stejný obsah jako ten, který čte tištěné noviny? Jak je to v projektu N? Dáváte na internet vše, co do tištěné verze?

Ano, tímto směrem to funguje, naopak už nikoliv. To znamená, že ne všechno, co vyrobíme na webu, tiskneme do novin. Je to obrovský experiment. Zároveň je velmi vzrušující pokusit se v roce 2015 vyrobit nový papírový deník. Za tím vším je velmi komplikovaný příběh, který se nedávno začal psát. Totiž jaký může být vztah čtenáře k webu a k papírovým novinám a zda se dá souběžně obsloužit čtenář webový i papírový. Podle mě noviny už nejsou v roce 2015 primárním zdrojem informací.

A jak by měly ideálně vypadat seriózní papírové noviny v roce 2015?

Mělo by se jednat hlavně o bonusové a exkluzivní čtení. Pokoušíme se zhruba ve 40 lidech dělat noviny, které nejsou primárně zpravodajské, ale jsou spíše tematické. Velký důraz klademe v Denníku N na reportáže. Naši největší silou můžou být vlastní témata, která zaujmou společnost. To vše by samozřejmě mělo probíhat v symbióze s webem, kde by se měly objevovat všechny zpravodajské informace. Denník N je deník, který se jako běžný deník nechová. Způsobem zpracování se podobá týdeníku, ale čtenář má možnost mít ho v ruce každý den.

Zmínil jste téma čtenářů tištěné a internetové verze novin. S tím souvisí celková digitalizace médií. Působíte jako novinář více než dvacet let. Jak se podle vás proměnila práce žurnalisty ve 21. století?

Internet ji samozřejmě změnil naprosto zásadním způsobem. Změna žurnalistiky je za posledních 10 let neuvěřitelně intenzivní a zásadní. Dá se na to dívat z negativního i pozitivního hlediska. Nejčastější negativní hodnocení bývá rychlost, povrchnost a orientace na počet kliků. To znamená hlavně zaujmout titulkem. Pozitivní hodnocení je ale také silné a pro mě dominantní. Nikdy v historii žurnalistiky neměl novinář přímější, osobnější a rychlejší vztah s čtenářem, než má nyní. Už při tvorbě textu se stává čtenář spoluautorem, protože častokrát se v dané problematice vyzná lépe nebo má jiný pohled na věc. Internet dal nám všem novinářům nesmírnou příležitost rychle se orientovat v tom, co se děje kolem nás.

Jaká je tedy hlavní úloha současného novináře?

Musí přesvědčit čtenáře, že v „biologickém fetězci“ od vzniku informace po její čtení, jsou stále důležité. Možná se internetem ztratila exkluzivita novinářské práce, tak jak ji známe z minulosti a z filmů, kde je vylíčena velmi romanticky. Novinář vycestuje na určité místo, poté něco vidí, odhalí, popíše a na svět přinese novou zprávu. Takové situace pořád ještě nastávají a budou trvat dál. Ale dneska může být díky technologii a sociálním sítím sám občan nositelem dané informace. Přines video, zvuk a další věci. Kolikrát to ale nestačí a právě v tomto momentě přichází na řadu úloha novináře, jehož hlavním úkolem je informace analyzovat a třídit. Má pomoci čtenáři orientovat se v okolním dění.

Mnoho takových informací koluje na sociálních sítích. Jak s nimi pracujete v Denníku N a zaměstnáváte i lidi se zaměřením na sociální síť speciálně?

Na síti klademe velký důraz, je to po všech stránkách nezbytná součást

Foto Tomáš Benedikovič

naší práce. Velká část čtenářů, které máme, k nám přichází právě ze sociálních sítí, které jsou pro ně primárním zdrojem informací. Pro sociální síť máme několik speciálních editorů, kteří se věnují práci na sociálních sítích. V tištěném vydání Denníku N zveřejňujeme k některým článkům i diskusi z Facebooku. Častokrát tam dochází k zajímavým postřehům.

Nedávno vyšel v německém týdeníku Spiegel rozhovor s šéfredaktorem New York Times Deanem Baquetem, který se rozhodl po událostech v Paříži netisknout karikatury proroka Mohameda z týdeníku Charlie Hebdo. Jak byste se zachoval v jeho pozici?

Jednoduchá a frajerská odpověď by byla, že bychom ty karikatury zveřejnili. Ale nedá se porovnávat situace NY Times s Denníkem N. Reálná hrozba na Slovensku kvůli zveřejnění podobných karikatur je například oproti globálním novinám NY Times neporovnatelná. Ale jak bych se zachoval v jeho pozici, nedokážu úplně říct. Považuji za důležité projevít Charlie Hebdo podporu, a proto Denník N karikatury zveřejnil. V případě NY Times by motivace zveřejnit karikatury byla stejně silná jako obava o bezpečnost novin a kolegů novinářů. U NY Times se dá mluvit o bezpečnosti globální, protože jde o velmi významné noviny.

Právě Denník N nedávno zveřejnil karikatury slovenského premiéra Fica od ilustrátora Shootyho, slovenská vláda se kvůli tomu a „dlouhodobému tendenčnímu informování“ rozhodla s Denníkem N nekomunikovat. Ředitel vašeho vydavatelství Lukáš Fila oznámil, že podá ústavní stížnost. Jaké vidíte šance na vítězství při současném stavu slovenské justice?

Rozhodnutí slovenské vlády neodpovídat na otázky Denníku N považuji za tak špatné a nebezpečné, že stále věřím, že si to premiér Fico uvědomí a odvolá to. Pokud to neudělá, tak věřím, že mu to přikáže Ústavní soud. Je to totiž jednoznačně protizákonné (tiskový zákon příkazuje vládě poskytovat rovnocenné informace všem médiím) a popírá to svobodu tisku.

Ke kultivovanosti v mediálních textech

Mediažurnál přináší ve spolupráci s Ústavem pro jazyk český Akademie věd ČR tentokrát téma kultivovanosti v mediálních textech. Výběr slov, resp. užívání kultivovanějších výrazů výrazně napomáhá k vytváření stylově vytříbených a méně bulvárních textů, o něž je ve světě tuzemských sdělovacích prostředků bohužel stále větší nouze.

● Lucie Jílková

Popisujeme-li nějakou skutečnost, snažíme-li se čtenářům zprostředkovat nějaký příběh atd., můžeme v mnoha případech vybírat z řady synonymních výrazů, tedy slov a slovních spojení, která mají stejný nebo velmi podobný význam. Například sloveso *dívat se* můžeme podle potřeby nahradit slovesy *koukat se*, *hledět*, *zírat*, *čučet* apod. Uvedená slovesa můžeme považovat za synonyma, ovšem už na první pohled je zřejmé, že je mezi nimi jistý významový a stylový rozdíl; např. sloveso *čučet* si jen stěží představíme užito během vysokoškolské přednášky.

V nedávné době mne v této souvislosti zaujaly tři texty v Lidových novinách ze dne 4. 4. 2015. Hned na titulní stránce, jako první, tedy ve výsadní postavě, byl s anoncí na dokončení na následující stranu uveden text *Kokain za stamiliony zabloudiv do supermarketu*. Na druhé straně byl ke stejnému tématu otištěn článek *Kokainová „lajna“ přes tři kontinenty* a konečně ještě rozhovor s odborníkem na danou problematiku, adiktologem Michalem Miovským, nazvaný *Luxurní droga s diskrétní léčbou*. V úvodním článku je věnována pozornost nálezu velkého množství kokainu v jednom pražském supermarketu, v druhém pak obecně způsobům přepravy kokainu z míst, kde se droga vyrábí, do Evropy a USA.

Povšimněme si nyní výběru výrazů, které podle mého názoru přispěly k tomu, že všechny tři texty, respektive zpracování tohoto tématu obecně, vynikají stylově poněkud poklesle.

Mimořádně velké množství nalezeného kokainu (117 kg) je v textu označeno jako *várka* nebo jako *balík*. Obě tato slova lze samozřejmě užít v jejich primárních významech jako slova stylově neutrální, *várka* (najednou uvařené množství něčeho) např. ve větě *Celá várka povidel byla špatná*, *balík* ve větě *Odněsla balík na poštu*. V textu jsou však výrazy *várka* a *balík* užity ve významu přeneseném, dost expresivním (podobně třeba: *je v balíku; dorazila druhá várka studentů*).

Ve dvou případech provedl autor tzv. univerbizaci, tedy nahrazení víceslovného slovního spojení jedním výrazem; jde o výrazy *banánovky* a *tisícovka*. *Banánovky* jsou jednoslovným pojmenováním krabic od banánů, *tisícovka* (v článku se píše: *...gram je o tisícovku dražší*) je univerbizátem tisíce korun, případně tisícikorunové bankovky. Obě slova podle mého názoru opět posouvají článek do nižší stylové roviny.

Hned několik jevů, které lze označit za stylově nižší, lze sledovat ve větě: *Hlavní město Praha pak podle evropské studie založené na vzorcích odpadních vod „prošňupe“ okolo 23 kilogramů čistého kokainu za rok*. Slovní spojení *hlavní město Praha* zde metonymicky zjevně za-

stupuje všechny obyvatele Prahy. Ve skutečnosti však samozřejmě neužívají kokain všichni obyvatelé hlavního města, pouze jejich jistá část, autorem článku v jiné větě nazývaná také *pražští kokainisté*. Metonymie, tedy záměna části a celku, je obecně jazykovým postupem velmi běžným (viz mnoho příkladů např. ze sportovní publicistiky: *Kladno se vzpamatovalo a porazilo Jihlavu, Havířov udolal Ústí v prodloužení, server ceskatelevize.cz*), v tomto případě, domnívám se, je však dalším prostředkem ke snížení stylové úrovně textu. Významný fakt, totiž zjištění množství kokainu, které je v Praze zkonsumováno během jednoho roku, je podložen údajem z blíže nespecifikované *evropské studie*. Možná autor neměl dost prostoru tuto studii čtenářům podrobněji přiblížit, napsat její přesný název, kdy a kým byla vypracována apod., ale takto obecné uvedení zdroje působí myslím dost nepřesvědčivě. Výrazem opatřeným uvozovkami je *prošňupe*. Sloveso *šňupat* nehodnotí výkladové slovníky jako slovo nespisovné, pochází z německého *schnupfen* (Schnupftabak = šňupací tabák), znamená *vtahovat nosem*; ovšem vzhledem k tomu, že se dnes užívá nejméně ve spojení s drogami, domnívám se, že jej za stylově neutrální považovat nelze. Toho si je vědom zřejmě i autor, a proto jej opatřil uvozovkami.

Zvláštní pozornost si zaslouží užívání slova *lajna*. *Lajna* je původně slangovým sportovním výrazem (např. *tenisové kurty s bílými lajnami*), výraz souvisí s anglickým slovem *line* (výsl. *lajn, čára*); v souvislosti s aktuální sportovní událostí se nelze nezmínit o skupinkách hokejistů, útočných řadách, které se rovněž nazývají *lajny*. V rozhovoru s Michalem Miovským zaznívá otázka *Co se děje s člověkem, který si „dá lajnu“?* Slovní spojení *dát si lajnu*, nebo také *sjet lajnu*, *vyjet lajnu* je obratem ze slangu uživatele drogy, zároveň lze zřejmě předpokládat, že je srozumitelné i čtenářům, kteří s užíváním drog žádnou zkušenost nemají, neboť autor je nijak blíže nevysvětluje. Droga ve formě bílého prášku je před užitím upravena, nasypána do tvarů krátké čáry, proužku, odtud pojmenování *lajna*. Slovo *lajna* mohlo být v textu jistě nahrazeno nějakým neutrálním výrazem, např. *dávka*. Již jsem výše zmínila titulky článku z druhé strany *Kokainová „lajna“ přes tři kontinenty*. Slovem *lajna* autor nepochybně opět odkazuje k výrazu ze slangu uživatelů drogy, k *lajně* coby nasypané řadě kokainu. Článek se však zabývá cestami, po kterých je droga přepravována od výrobců. *Lajnou* je tedy míněna také pomyslná mnohasetkilometrová cesta, po které se přepravuje droga, z níž si pak toxikomani vytvářejí krátké bílé čáry, proužky, *lajny*. Výraz *lajna* se tak dost vtípně dostává do nečekaných významových vztahů.

O tom, zda jde o projev kultivovanosti, lze však úspěšně pochybovat.

Nalezení drogy je v článku srovnáváno s dalšími podobnými případy u nás i v dalších evropských zemích. V jednom případě je nález nazván úlovkem (*Podobně velký úlovek se podařil...*), v druhém zářezem (*Jediný srovnatelný „zářez“ se podařil...*). Slovo *zářez* bylo opět opatřeno uvozovkami, jimiž je zjevně vyjádřen jistý autorův odstup od tohoto výrazu, možná vědomí, že se nejedná o výraz úplně přiměřený, možná ale autor chtěl naopak své čtenáře překvapit či šokovat, přitáhnout jejich pozornost právě tímto výrazem. Slova *úlovek* a *zářez* jsou v daném kontextu opět výrazy silně expresivní, v obou případech by bylo možné je nahradit stylově neutrálními výrazy název, případně úspěch.

Pátráme-li pak po původních významových odstínech slova *zářez*, můžeme si připomenout, že např. mezi myslivci jsou známy *zářezy na pažbě pušky*, tedy nožem označené počty významných loveckých úspěchů. Autor článku tedy užil výrazu *zářez* právě ve smyslu úspěch, kterým je možno se pochlubit, který dokazuje něčí mimořádné schopnosti, v tomto případě schopnosti české protidrogové jednotky. Je ale třeba zároveň říci, že výrazy *úlovek* a *zářez* jsou dnes v bulvárních textech (ovšem nejen v nich) často spojovány např. s partnery celebrit (viz titulky *Další zářez miliardáře Janečka*, *server Super.cz*), takže není vyloučeno, že také čtenář dotčených textů v LN bude výraz *zářez* znát z tohoto odvozeného významového užití.

Jen jako odbočku a podnět k zamyšlení k dnešnímu užívání tohoto výrazu lze uvést případ titulky ze serveru Aktuálně.cz: *Jiří Fajt, další zářez na profesorské pažbě Miloše Zemana*.

Článek opatřený tímto titulkem se zabývá tím, že prezident Miloš Zeman odmítá jmenovat jednoho z kandidátů, jmenovitě Jiřího Fajta, profesorem. Odkaz na zářezy nožem na pažbě pušky je zde zjevný. Pažba je zcela originálně nazývána *profesorskou*, protože jde o jmenování profesorů, jde o zajímavé metaforické pojmenování, neobvyklé přenášení významu. *Zářezem* se zde míní odmítnutí jmenování jistého člověka vysokoškolským profesorem. Přídavné jméno *další* signalizuje, že se nejedná o první takový případ. Jak bylo řečeno výše, *zářez* znamená *úspěch*, něco mimořádného, co se dotyčnému povedlo. V celém titulku je ale zjevná autorova ironie, jistá slova jsou užita ve významu opačném, společnost jistě hodnotí prezidentovy obstrukce se jmenováním profesorů spíše negativně, tedy

nikoli jako úspěch. Metafora profesorské pažby je mimořádně působivá, navozuje představu zbraně, byť nikoli zbraně skutečné, kterou prezident na někoho může mířit, zasáhnout jej a do jejíž pažby je pak možno učinit další zářez vystavovaný na odív všem zájemcům.

V závěrečné poznámce se nicméně vrátím k LN. V prostoru tohoto textu jsem se mohla věnovat jen několika vybraným slovům, která podle mého názoru činí zmíněné texty stylově nižšími. Zaměřila jsem se na izolované výrazy, které by bylo možné nahradit výrazy se stejným nebo podobným významem, které by ale zároveň byly výrazy stylově vyššími nebo alespoň neutrálnějšími. Ještě si dovoluji poznámku vlastně nejazykovou. Jako čtenářka těchto textů považuji za jejich největší problém, že v nich

není ani naznačeno, natož nějak zdůrazněno, že kokain je nebezpečná droga, že zadržení mimořádně velkého množství kokainu bychom snad jako společnost měli pozitivně přijímat, neboť se droga protentokrát nedostane k lidem, kteří jsou na kokainu závislí nebo kteří by na něm závislí být začali. Úvodní článek deníku je spíše povzdech, že se nepodařilo dostat požadované zboží k zákazníkům, kteří na něj čekali, povzdech nad zmařeným obchodem, úvahou o tom, kde se stala chyba na cestě od dodavatele zboží k příjemci ochotnému zaplatit nemalou částku. Pouze v rozhovoru s lékařem Michalem Miovským zaznívá možné nebezpečí, kterému jsou uživatelé kokainu vystaveni, totiž paranoidní stavy, nepřiměřeně agresivní reakce či psychotické stavy.

Situace veřejnoprávního média v regionech Česká televize bulvarizuje vysílání

Pozice regionálních televizních studií v Čechách a na Moravě není bohužel příliš vyvážená. Finančně si brněnské a ostravské televize stojí v porovnání se svými českými protějšky jednoznačně lépe. Nedostatečné finance a personální obsazení některých regionálních studií sice ještě dovoluje točit rozhovory s významnými místními politiky, prostor pro kvalitní denní novinařinu se ale dost zužuje. Možná právě proto se v krajské televizní žurnalistice začínají prosazovat také lidé, kteří na život ve městech a obcích pohlížejí nadřazeně a pro bulvárně laděná témata nechodí příliš daleko.

● Václav Fiala

Bulvarizace ve veřejnoprávním podání
Nadřazený profesní přístup může nepřímo souviset s bulvarizací mediálních obsahů z regionu. U komerčních televizí lze uvedený trend v zásadě pochopit. U veřejnoprávní České televize ale dost těžko. Přes všechno spílání na soukromé televize je nutno přiznat, že se v hlavních relacích komerčních stanic objevuje více informací z regionů než v hlavním zpravodajství televize veřejné služby.

Slyšel jsem stížnosti na Českou televizi z nejrůznějších obcí. Kritika zní ze severu i západu Čech, od starostů v těžbou ohrožených oblastech v Podkrusnohoří nebo z míst, kde se v budoucnu počítá se vznikem trvalých úložišť radioaktivního odpadu, především pak na jižním Plzeňsku a Vysočině. Scénáře odvysílaných příspěvků se přitom vždy podobají, jako by šly přes tentýž kopírovací papír. Televizní stanice, ať už veřejnoprávní nebo komerční, se soustřeďují na negativní aspekty problémů a pro natáčení vybírají žalostně vypadající záběry – třeba právě jen na jediné dva až tři nevábne vypadající domky. Slovo dostanou v drtivém množství případů penzisté. Všechno patrně proto, aby celkový dojem působil ještě smutnější a lidé uznali, že kraj je už na odpis, takže pro něj úložiště nebo uhelný velkolom bude vysvobozením.

Mám obavy, že popsáný přístup se neděje bezúčelně. Existuje snad určité editoriaální zadání, které se vymyká rámci individuálního autorského přístupu? Oficiálně tato slova kolegové z branže samozřejmě popřou. Důvodné názna-

ky nicméně existují a jeden může říct, že jde o veřejné tajemství...

Ve sdělovacích prostředcích se dozvídáme, že útoky na Českou televizi směřují od politiků. To je docela dobře možné, protože politici jsou v některých případech pouze nastrčenými loutkami lidí, kteří stojí v pozadí a uplatňují ekonomický vliv. Nechci se pouštět na kluzkou půdu nejrůznějších spekulací, ale je jasné, že vysílací frekvence, drahé technické zázemí a stálý přísun peněz z koncesionářských poplatků jsou pro určité kruhy velmi lákavé. Bude tedy ještě hůř, aby bylo pro tyto kruhy lépe?

Víme, co vysíláme?

Při sledování zpráv a dalších zpravodajských a reportážních programů si občas vzpomenu na někdejšího republikána Miroslava Sládka, který v předrevoluční době pracoval v Českém úřadu pro tisk a informace (ČÚTI), tedy v ryze populistické a komunistické instituci. Ta vyhodnocovala, kolik reportáží a zpráv má původ v jednotlivých městech a okresech. Poměrně důkladnou evidenci, co se kde píše a jaký je podíl regionálních příspěvků, si pečlivě dělala také komunistická strana v okresních a krajských výborech.

Nechci ani v nejmenším uplatňovat metody minulosti, ale veřejnoprávní médium by mělo informovat seriózně a ne se zabývat třeba tím, co intimního řekla Jana Nagypová (dnes Nečasová) premiéru Petru Nečasovi. Na pozitivní informace jaksi není místo, dění v Evropské unii a NATO páteř zahraničního zpravodajství rozhodně netvoří, byť každé veřejnoprávní médium

na západ, jih a sever od nás (ale už i na východ) má v těchto institucích své lidi.

Být či nebýt... v televizi raději nebýt!

Není mým cílem lamentovat nad pro někoho tristním, pro jiného pozitivním stavem našeho významného média veřejné služby. Obávám se, že jeho krize není umělá, ale řízená a že není všem dnům konec. Je milé, že máme pravidelné zprávy o dění v Iráku či Afghánistánu, na obrazovku se však nedostanou informace ani z Balkánu ani třeba ze země Visegrádu. Kolik zpráv přinesla Česká televize o bouřlivých protestech v Bosně či v Makedonii, jak nás informuje o Maďarsku či Polsku, které jsou doslova „za humny“?

Vzpomínám si na jednu naši přeshraniční novinářskou konferenci, která se konala v Plzni. Přijel štáb bavorské televize z Weidenu, protože se přece jednalo o vzájemnou spolupráci. Z českých médií nedorazil nikdo. Krajské mutace deníků a hlavně regionální vzájemně se opisující plátky přece musí řešit to, co jim nadiktují regionální politici a kmotři a takovéto mezinárodní akce jsou pro ně vlastně nezajímavé.

Nerad bych odbornou veřejnost na závěr vylekal, ale myslím si, že po České televizi přijde jistě „chut“ i na Český rozhlas. Jako nástroj pro realizaci politicko-obchodních cílů a dobrý marketingový projekt by se mohla někomu zalíbit také ČTK. Důvody, proč alarmuji širší veřejnost, jsou tedy nasnadě. Nesmíme zapomenout ani na fakt, že pro mnohé občany i představitele obcí se novinář stává ne pomocníkem nebo rádcem, ale nevídaným hostem a bohužel dokonce až nepřitelem.

Kreslíř Mediažurnálu – Marek Simon

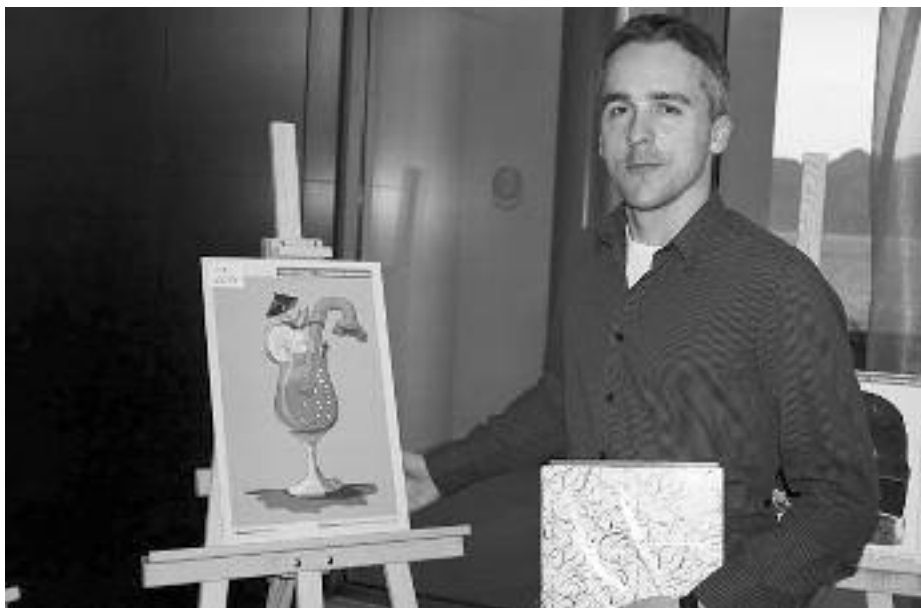

Foto International Tourism Cartoon Competition

Marek Simon (1980) se narodil, žije, pracuje a tvoří ve Vysokém Mýtě. Vystudoval obor marketingové komunikace na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. I když náplň studia s kresleným humorem zrovna úplně nesouvisí, v nedalekých Vizovicích vycházely humoristické časopisy, v nichž během studií publikoval od roku 2000 první kresby. Kolem roku 2005 však tvorbu utlumil kvůli pracovnímu vytížení v zaměstnání. Marek Simon pracuje jako manažer propagace v české firmě zabývající se výrobou odbovovacích systémů.

Pokud jde o kreslení, několik let se věnoval pouze komerčním zakázkám a to i pro známé

firmy jako Pražská burza či Škoda Transportation. Říká, že když člověk chce, dokáže se takovým kreslením uživit, ale není to jaksi ono. Proto se kolem roku 2012 vrátil i k vlastním nápadům v podobě kresleného humoru a v roce 2012 byl přijat do České unie karikaturistů, kde byl koncem minulého roku zvolen místopředsdou. Má v unii na starosti otevřenou soutěž o Vtip měsíce, částečně i spolkový web.

„Při tomto návratu jsem kresbu trochu obměnil. Líbivé barevné obrázky jsem vyměnil za volnější a skicovnější linku jen s šedými odstíny. Postavička, kterou mám již 15 let, však doznala jen kosmetických změn. I tak už byla kresba při-

jatelná i pro serióznější média a tak jsem oslovil pár redakcí s nabídkou kreseb. Ohlas byl poměrně pozitivní, vtipy se líbily, ale většinou odpověď zněla, že pro ně nemají v „konceptu“ místo,“ řekl mladý karikaturista, který

navázal spolupráci alespoň s Kurzy.cz, jedním z nejnavštěvovanějších ekonomických portálů v zemi.

Další změna nastala až koncem roku 2014, kdy si Simon udělal čas a obeslal pár mezinárodních soutěží karikatury. Pro úspěch vtipů bez slova dokonce dost nerad opustil svou postavičku, aby zkusil jiný styl. Výsledkem byla nominace do finále soutěže Press Cartoon Europe v Bruselu a získal i jednu z cen v soutěži International Tourism Cartoon Competition. V dalších dvou soutěžích se dostaly kreslířovy práce do výstavního katalogu, což jej potěšilo a povzbudilo, protože ne všem soutěžícím zvučných jmen se to podařilo.

„V odborném magazínu e-GAG jsem byl zmíněn s relativně mladšími kreslíři jako naděje české karikatury, což mě potěšilo, motivovalo a deprimovalo zároveň. Chtěl bych se kreslení věnovat víc, ale obtížně hledám čas. Zrovna jsem zjistil, že mi vyšly tři kresby ve znovu oživeném Sorry. Věřím, že vyjdou další. Už podruhé byly mé vtipy vybrány pro výstavu No Comment! – Novinářská cena,“ upřesňuje autor.

Dodejme na závěr, že Marek Simon stále ještě nemá vyhraněný styl, trochu experimentuje, ale o to je jeho tvorba pestřejší a také použitelnější v různých médiích, což se ukazuje také na stránkách aktuálního Mediažurnálu.

IH

Nová kniha humorných a vědoucích fejetonů

Karel Hvížďala glosuje český život od politiky přes média po zdánlivě obyčejné události. Píše do novin, mluví v rádiích, v televizi, na serveru Aktuálně.cz má svůj komentářový blog. S Petrem Dudkem se v roce 2013 domluvil na pravidelných sobotních fejetonech pro Český rozhlas Plus. A právě z těchto promluv vybral do knížky Osmý den týdne dvaapadesát textů, jeden k nim přidal návrh.

Výběr není náhodný – všechny ty úvahy a přemítání patří k nadčasovým. Jsou to také vzpomínky. V nich klíčovou roli hraje Hvížďalova babička, jejíž rodina přišla do Prahy z Vídně, a díky níž z knížky dýchá historie až kamsi do let habsburské monarchie. Ožívá tu díky ní i nečitanková připomínka básníka a novináře Jana Nerudy, protože ten prý chodíval k pradědečkovi do jeho dílny na Malé Straně posedět a popovídat. Hvížďala se k Nerudovi bezděčně hlásí stylem svých fejetonů, je v nich paměť, nadhled

i jemný, vědoucí humor. I když Hvížďala vzpomíná na rozličné události, příhody a historky, není to životopis, ale – jak se odvolává na pojem z Tóry olam haba, tedy svět, který má přijít – pokus o zachycení toho, co nám ve všedních dnech uniká nebo na co si jen zřídka uděláme čas.

Tuhle nadčasovost v knížce napovídají i kresby Miroslava Bartáka, jejichž aktuálnímu espritu přidala typografie Clary Istlerové propojení s typickou středoevropskou nostalgii po starých (někdy i dobrých) časech.

red

Karel Hvížďala:
Osmý den týdne
52 + 1 fejeton

Vydalo nakladatelství Novela bohemia

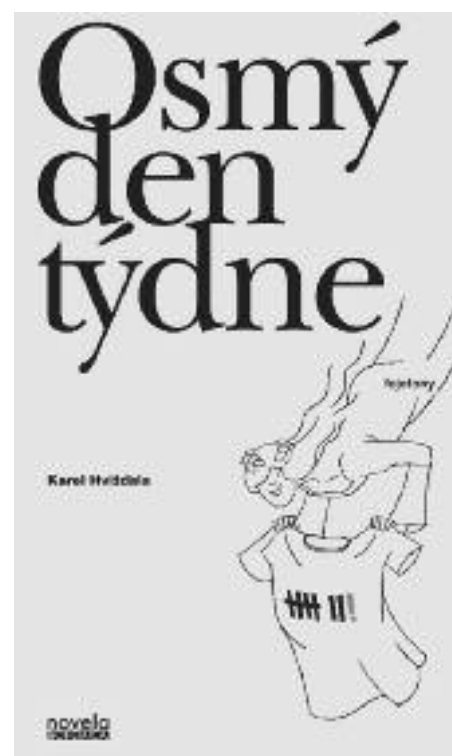

Foto Novela bohemia

Jan Lukas (* 1915 – + 2006)

Patřil k průkopníkům moderní české fotografie a filmu. Fotografii studoval ve Vídni (prof. Rudolf Koppitz), v letech 1936 – 38 byl kameramanem v Baťově Zlíně. Ve 30. letech pracoval pro evropské časopisy, jako byl např. Lilliput, Der Sonntag, Wiener Tag, ale i pro Evu a další česká periodika. Roku 1939 se stal členem umělecké skupiny Sedm v říjnu. Proslavil se zejména dokumentárními snímky, ale šíře jeho tvorby sahá od krajinářských fotografií přes reportáže až k portrétu. Nejslavnější autorovou publikací je kniha Země a lidé z roku 1946, kterou se zařadil do kontextu evropské humanisticky orientované fotografie. Během své profesionální dráhy stál u zásadních okamžiků česko-slovenské historie. Po emigraci v roce 1965 nesměly být snímky Jana Lukase v Československu publikovány. Tehdy vznikl soubor Italský deník 1965 – 1966, zachycující deset měsíců v italských utečenecích táborech.

Když se roku 1966 přestěhoval i s rodinou z Evropy do Ameriky, bylo mu přes padesát let. Ulice a obyvatelé New Yorku se mu staly na desetiletí nevyčerpatelným cílem a objektem fotografických putování. Výsledné snímky později zařadil do několika knih a výstavních souborů. Vždy ale upřesňoval, že vlastně neemigroval do Ameriky, do New Yorku, ale na ostrov Manhattan. Tam se po letech setkal s mnoha přáteli, z nichž někteří v zahraničí zůstali již před válkou, jiní emigrovali po puči roku 1948. Byla to rodina politického komentátora Rádia Svobodná Evropa Ferdinanda Peroutky a řada jeho kolegů, mj. Jiří Planner, politik a novinář Ivo Ducháček známý z pořadu Zápisník Martina Čermáka na Hlasu Ameriky, přátelé ze Zlína Saša Hackenschmied a Ladislav Kolda, herecká legenda Jiří Voskovec, všemi milovaný lékař Karel Steinbach a řada dalších, včetně režiséra Miloše Formana. Jan Lukas ale fotografoval i návštěvníky z vlasti, třeba Jiřího Šlitru, kterého znal ještě z raného Semaforu. Roku 1968 pak doprovázel a fotografoval mladého Václava Havla při jeho putování za osobnostmi českého exilu, po letech znovu roku 1990.

Jan Lukas znovu navštívil vlast až počátkem 90. let. V pražské výstavní síni Mánes byla roku 1995 otevřena jeho nejrozsáhlejší retrospektivní výstava Fotografický zápisník 1930 – 1990, zahájil ji Pavel Tigrid. Další výstava Newyorský deník 1966 – 1990, konaná roku 2012 v Leica Gallery Prague, byla sondou do dosud málo známé, ale velice rozsáhlé části jeho uměleckého odkazu. Rok poté byly v evangelickém kostele ve Zlíně k vidění snímky, které Lukas ve městě pořídil během Baťovy éry. Aktuálně jsou fotografie významného umělce vystaveny v Římě v rámci výstavy Czech Fundamental (akce trvá do 19. července 2015). 15. července se v českobudějovické Galerii Měsíc ve dne uskuteční vernisáž jeho fotek, zhruba o měsíc později (od 10. srpna) bude v pražské galerii Artinbox akce Jan Lukas: osobnosti. V polovině září se pak v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích rozběhne retrospektivní výstava Jan Lukas – 100 let. **red/Jan Mlčoch**

